

| Taal begint thuis. |

Een kwalitatief onderzoek naar het bevorderen van de ouderbetrokkenheid binnen het gezinsgerichte programma VVE Thuis in de kinderopvang van de gemeente Enschede.

Meesterproef 'Taal begint thuis'

7-7-2023

Tanja Kapper, 519238

Hogeschool Saxion, Enschede

Master Health Care & Social Work

Eerste beoordelaar, Monique Engelbertink

Tweede beoordelaar, Margriet Braun

Voorwoord

Voor u ligt de meesterproef “Taal begint thuis”. Een kwalitatief onderzoek naar het bevorderen van de ouderbetrokkenheid binnen het gezinsgerichte programma VVE Thuis in de kinderopvang van de gemeente Enschede. Deze meesterproef is geschreven voor de master Health Care and Social Work aan de Hogeschool Saxion, te Enschede.

Binnen de kinderopvangorganisatie KOSMO ben ik projectmedewerker voor VVE Thuis voor de gemeente Enschede. Sinds een lange tijd merken we dat de ouderbetrokkenheid rondom VVE Thuis niet zo hoog is dan we zouden willen. Om te weten te komen waarom dat is en wat er nodig is om het te verhogen was een mooie aanleiding voor mijn meesterproef. Dit initiatief werd vanuit de gemeente Enschede van harte aangenomen. Vanuit het onderzoek kunnen we stedelijk acties ondernemen om de ouderbetrokkenheid te verhogen rondom VVE Thuis.

Ik wil mijn begeleider, Monique Engelbertink, bedanken voor de uitstekende begeleiding en ondersteuning tijdens dit proces. Je hebt mij enorm geholpen om structuur te houden aan het proces en, door de gegeven feedback, goed na te laten denken wat ik beschreef en of dat de lading dekte, waarvoor mijn dank. Ook wil ik Leanne Jansen bedanken voor het ondersteunen van mijn meesterproef vanuit de gemeente Enschede. Het is altijd fijn om met je te sparren. Daarnaast ook de projectmedewerkers Annemiek Geerdink van Partou en Mieke van de Kop van Humankind, zonder jullie had ik geen ouders kunnen interviewen, waarvoor dank. Ook wil ik de ouders bedanken die ik heb mogen interviewen voor het onderzoek, jullie hebben je open en kwetsbaar opgesteld tijdens het beantwoorden van mijn vragen. Zonder jullie had ik mijn meesterproef niet kunnen schrijven.

Tot slot wil ik mijn familie en vrienden bedanken, jullie zijn er voor mij geweest tijdens mijn gehele proces. Jullie steun en begrip heeft mij heel erg geholpen om tot dit eindresultaat te komen.

Ik wens u veel leesplezier toe.

Tanja Hielkema-Kapper

Enschede, 7 juli 2023

Samenvatting

Om ouders in de thuissituatie te ondersteunen in het stimuleren van taal bij hun kind maakt de gemeente Enschede gebruik van het gezinsgerichte programma VVE Thuis. Dit programma bestaat uit themaboeken met activiteiten om samen met het kind thuis uit te voeren. De pedagogisch medewerkers van drie kinderopvangorganisaties organiseren VVE Thuis ouderbijeenkomsten. Vanuit de gemeente Enschede is het verplicht gesteld dat ouders deelnemen aan VVE Thuis wanneer het kind een VVE indicatie heeft ontvangen. Ondanks de verplichting is de ouderbetrokkenheid laag. Doel van het onderzoek is om kennis te verzamelen. De volgende onderzoeksvraag is gesteld: Wat is nodig om de ouderbetrokkenheid te verhogen bij ouders die deelnemen aan VVE Thuis in de gemeente Enschede?

Om de onderzoeksvraag te kunnen beantwoorden is gebruik gemaakt van een kwalitatief onderzoek. Door middel van semigestructureerde interviews is data verzameld. Pedagogisch medewerkers hebben vanuit criteria ouders gevraagd deel te nemen aan het onderzoek. Aan het onderzoek hebben 10 moeders deelgenomen. De interviews zijn afgenomen op een locatie naar keuze van de ouder.

De resultaten geven weer dat een ouderbijeenkomst als prettig wordt ervaren wanneer de ouders elkaar adviezen en tips geven. Het is belangrijk een ouderbijeenkomst te plannen op een moment dat passend is voor ouders. De looptijd van het VVE Thuis programma in Enschede is twee jaar. De ouders merken herhaling in het programma. Ouders geven verschillende tips om de bijeenkomsten van VVE Thuis te verbeteren. Opvallend is dat wanneer gevraagd wordt naar thuis taalaanbod het merendeel antwoordt met "boekje lezen". Daarentegen geven ouders tijdens het interview aan dat zij veel benoemen en praten met het kind. Ouders zijn actief maar niet bewust bezig met taal, hierin is winst te behalen.

Aanpassingen aan het programma zijn nodig om de ouderbetrokkenheid van ouders te verhogen die deelnemen aan VVE Thuis in de gemeente Enschede. Het is belangrijk dat de pedagogisch medewerkers en de ouders een samenwerkingsverband aangaan. Een pedagogisch medewerker kan dan beter aansluiten bij de behoefte van de ouder. De VVE Thuis thema's verspreiden over twee jaar of een splitsing in activiteiten maken naar het niveau van het kind en de ouders, voorkomt herhaling.

De kinderopvangorganisaties kunnen beleid schrijven over hoe om te gaan met ouderbetrokkenheid. Door de zes typen van betrokkenheid van Epstein (1992) te beschrijven zijn verwachtingen helder voor pedagogisch medewerkers en ouders. Een individueel gesprek voorafgaand aan de start van het programma is gewenst, zo kan relevante informatie verzameld worden waardoor de pedagogisch medewerkers de ouders goed kunnen ondersteunen.

Inhoudsopgave

Voorwoord	1
Samenvatting	2
1. Inleiding	5
1.1 Voor- en vroegschoolse educatie	6
1.2 VVE Thuis	8
1.3 Ouderbetrokkenheid	9
1.3.1 Belemmerende factoren voor ouderbetrokkenheid.....	11
1.4 Probleemstelling	14
1.5 Onderzoeksvraag.....	15
2. Methode	16
2.1 Onderzoeksdesign	16
2.2 Onderzoekspopulatie.....	16
2.3 Dataverzameling	17
2.4 Data-analyse	18
2.5 Methodologische kwaliteit.....	18
2.6 Ethische verantwoording	19
3. Resultaten	20
3.1 Respons	20
3.2 Bevorderende factoren ouderbetrokkenheid	20
3.3 Belemmerende factoren ouderbetrokkenheid	23
4. Conclusie en discussie	26
4.1 Conclusie	26
4.2 Discussie	27
4.3 Sterke en zwakke kanten van het onderzoek en toekomstig onderzoek	30
5. Implicatie voor de praktijk	32
Literatuurlijst	35

Bijlagen	38
Bijlage A Randvoorwaarden van VVE Thuis.....	38
Bijlage B Aanpassingen op VVE Thuis in de gemeente Enschede.....	40
Bijlage C Brief ouders.....	41
Bijlage D Brief pedagogisch medewerker	42
Bijlage E Onderbouwing van de constructen	44
Bijlage F Interviewvragen.....	45
Bijlage G Informed consentformulier	47
Bijlage H Toestemming opdrachtgever	48
Bijlage I Saxion Ethische Adviescommissie procedure	49

1. Inleiding

De meeste mensen denken bij taal aan lezen, maar taal is meer dan dat. Taal wordt geleerd door te doen en te ervaren: door te zingen, te rijmen, te benoemen wat je doet en ziet of door spelletjes te spelen. Het komt voor dat kinderen thuis weinig gestimuleerd worden op het gebied van taal en andere ontwikkelingsdomeinen. Hierdoor kunnen kinderen een achterstand oplopen, wat het leven kan beïnvloeden. Een achterstand kan verschillende problemen veroorzaken. Kinderen stoppen bijvoorbeeld eerder met school en hebben daardoor meer kans op een lagere opleiding, armoede en een slechtere gezondheid (Nederlandse Jeugdinstituut [Nji], z.d.). Om dit te voorkomen, wordt in Nederland sinds 2000 voor- en vroegschoolse educatie (VVE) ingezet in de kinderopvang en op basisscholen. VVE is een onderdeel van het onderwijsachterstandenbeleid om de kansen op achterstanden te verkleinen.

Voor VVE zijn verschillende programma's ontwikkeld. Deze programma's zijn bedoeld om in te zetten op de kinderopvang en op scholen. De meest gebruikte programma's voor de kinderopvang zijn Kaleidoscoop, Piramide en Uk en Puk (Belangenvereniging van Ouders In de Kinderopvang [Boink], z.d.). Deze programma's zijn ontwikkeld om spelenderwijs activiteiten op het gebied van taal, voorbereidend rekenen, sociaal-emotionele vaardigheden en motorische ontwikkeling aan te bieden, zodat kinderen een goede start op school maken. De pedagogisch medewerkers werken volgens een methodische planning van het programma om de kinderen te ondersteunen in hun ontwikkeling. Door het aanbieden van een van deze programma's kan invloed uitgeoefend worden op het verminderen van een achterstand. Daarnaast is het van belang dat de ouders een bijdrage leveren aan de ontwikkeling van het kind. Hiervoor zijn gezinsgerichte programma's ontwikkeld, die ouders ondersteunen in het stimuleren van taal bij hun kind. Door het verstrekken van een subsidie maakt de gemeente het mogelijk om een gezinsgericht programma aan ouders aan te bieden.

Voor de ouders van de gemeente Enschede is deelname aan het gezinsgerichte programma VVE Thuis mogelijk. Het is uit verschillende onderzoeken gebleken dat het aanbieden van taal, zowel thuis als op de opvang, van belang is (Fukkink et al., 2017). Op kinderopvangen en scholen in Enschede worden bijeenkomsten georganiseerd, waarin uitgelegd wordt hoe het kind het beste, op een speelse manier, ondersteund kan worden. Vanaf 2017 biedt de kinderopvang dit vrijblijvend aan, maar in 2020 is deelname verplicht gesteld voor ouders van kinderen met een VVE-indicatie. Het aantal deelnemers is hierdoor vergroot. Een aantal scholen in de gemeente Enschede gaat in 2023 starten met het aanbieden van VVE Thuis.

1.1 Voor- en vroegschoolse educatie

VVE is bedoeld voor kinderen van 2 tot 6 jaar met een taal- of ontwikkelingsachterstand of die een risico hebben op het ontwikkelen ervan. Met voorschoolse educatie wordt de kinderopvang bedoeld. Hieronder vallen het kinderdagverblijf en de peuteropvang. Voorschoolse educatie is gericht op kinderen in de leeftijd van 2 en 3 jaar. Vroegschoolse educatie is voor de basisscholen, voor de groepen 1 en 2, en is gericht op de leeftijd van 4 tot 6 jaar.

In 2000 is een nieuwe start gemaakt in het onderwijsachterstandenbeleid. Dit is gericht op de 31 (middel)grote steden van Nederland, waar Enschede er een van is. In de periode van 2000–2005 hebben scholen en peuterspeelzalen uit deze gemeenten geld gekregen van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) voor het inzetten van VVE. In 2006 zijn de voorschoolse en vroegschoolse educatie van elkaar gescheiden. Waar jaren ervoor de verantwoordelijkheid lag bij de gemeente, is deze vanaf 2006 opgesplitst. De gemeente is verantwoordelijk voor voorschoolse educatie en de schoolbesturen voor vroegschoolse educatie. Vanaf dit moment zijn VVE-programma's niet alleen voor een selecte groep kinderen ingezet, maar voor alle kinderen op de kinderopvang. Vanaf dat in 2010 de Wet ontwikkelingskansen door kwaliteit en educatie (Wet OKE) in werking is getreden, zijn ook kleine gemeenten hiermee aan het werk gegaan. Deze wet richt zich op het centraal stellen van opbrengstgericht werken. Op gemeentelijk niveau moeten afspraken gemaakt worden over de te bereiken VVE-resultaten. De Inspectie van het Onderwijs beoordeelt de kwaliteit van VVE en bekijkt de afspraken die gemaakt zijn (Van Kampen et al., 2014).

Kinderen die in aanmerking komen voor een VVE-indicatie vallen onder de criteria die de gemeenten en schoolbesturen hebben opgesteld. In 2000 werd gekeken naar het opleidingsniveau en de etniciteit van de ouders (Driessen, 2012). Dit is in 2016 komen te vervallen. De gemeenten zijn daarnaast vrij om andere criteria te gebruiken. Een kind, in de gemeente Enschede, komt in aanmerking voor een VVE-indicatie wanneer:

- een kind een niet-Nederlandse thuistaal heeft;
- de ouders een laag opleidingsniveau hebben;
- er een achterstand of dreiging op achterstand in taal is.

In 2021 waren er landelijk 257.800 peuters in de leeftijd van 2,5 tot 4 jaar. Tabel 1 laat zien dat, op basis van de meting, door de gemeenten 57.900 kinderen zijn gedefinieerd als doelgroep voor voorschoolse educatie (VE) (Buitenhek, 2022). Het kind kan op drie manieren een VVE-indicatie krijgen: via het consultatiebureau, via de opvang of via de school waar het kind naartoe gaat.

Tabel 1

Landelijke cijfers voor- en vroegschoolse educatie

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Aantal voorschoolse plaatsen	74.890	77.797	80.126				
Aantal peuters volgens de gemeentelijke doelgroepdefinitie (1)	44.960	41.006	53.600		54.700		57.900
Percentage bereikte kinderen volgens de gemeentelijke doelgroepdefinitie	83	83	86		86.4		89

(1) De cijfers geven een indicatie van het aantal doelgroepkinderen. Van alle gemeenten die middelen krijgen voor het onderwijsachterstandenbeleid heeft ongeveer 85% het aantal doelgroepkinderen en kindplaatsen in zijn gemeente in beeld.

Een leeg veld betekent dat er (nog) geen cijfers beschikbaar zijn.

De laatste controle of nieuwe cijfers beschikbaar zijn, heeft plaatsgevonden op 28 april 2022.

Opmerking. Overgenomen uit *Cijfers over voor- en vroegschoolse educatie* door Ince, 2022, Nederlandse Jeugdinstituut. © 2022 Nederlands Jeugdinstituut.

VVE wordt wereldwijd ingezet en is in het buitenland bekend als ‘early childhood education and care’ (ECEC). Met name in de Verenigde Staten, waar sinds 1972 met ECEC wordt gewerkt, zijn onderzoekers tevreden over de resultaten. Volgens Melhuish et al. (2015) hebben verschillende onderzoeken aangetoond dat de manier, waarop de interventie wordt neergezet, effectief is voor de ontwikkeling van de kinderen. De kinderen die gebruik hebben gemaakt van een ECEC-programma, hebben een betere startpositie op school dan de kinderen die dit niet hebben gedaan. In Australië

hebben Tayler et al. (2016) een longitudinaal onderzoek uitgevoerd naar de effecten van ECEC. De vooruitgang van de kinderen is bij hen op 3-jarige en 8-jarige leeftijd geanalyseerd om erachter te komen wat het effect is. Uit deze analyse is naar voren gekomen dat het aanbieden van een programma effect heeft op het educatieve welzijn en de sociale ontwikkeling van kinderen. De onderzoekers in Nederland zijn minder enthousiast over hun uitkomsten van het effect van VVE. Fukkink et al. (2017) hebben een meta-analyse gedaan van meerdere onderzoeken die in Nederland zijn uitgevoerd. Hieruit blijkt dat het effect van VVE-programma's tegenvallend is ten opzichte van de cijfers voordat VVE werd toegepast. Er is geen wetenschappelijk bewijs dat er positieve effecten zijn op de cognitieve en sociaal-emotionele ontwikkeling van kinderen. De onderzoekers geven aan dat dit kan komen, doordat Nederland een minder intensief programma aanbiedt dan bijvoorbeeld de Verenigde Staten. Daarnaast is VVE alleen aangeboden in de kinderopvang. Aangetoond is dat een combinatie met thuis een succesvollere aanpak is. Na het onderzoek is een aantal onderwerpen gewijzigd. Voor de gemeente Enschede betekende dit dat het gezinsgerichte programma, VVE Thuis, werd ingezet. Daarnaast zijn vanaf 1 augustus 2020 de voorschoolse educatie-uren in de kinderopvang uitgebreid, van 600 naar 960 uren, om het programma te intensiveren (Boink, z.d.). Dit houdt in dat, in plaats van tien uur, de kinderen nu zestien uur per week VVE aangeboden krijgen, verdeeld over vier dagen.

1.2 VVE Thuis

VVE Thuis is een gezinsgericht programma voor ouders van wie het kind, dat tussen de 3 en 6 jaar oud is, deelneemt aan een VVE-programma op de kinderopvang of in onderbouw van de basisschool. Dit programma is in 2014 ontwikkeld door Hilde Kalthoff, in opdracht van het Nederlands Jeugdinstituut. Met VVE Thuis leren ouders, met behulp van gestructureerde materialen, hun kind te ondersteunen en spelenderwijs te stimuleren. Het is een aanvullend programma op de thema's die aanbod komen in de kinderopvang en op school. Het algemene doel van het programma is het vergroten van de ontwikkelingskansen van het kind. De samenhangende doelstellingen van het programma zijn:

- het bevorderen van de taalontwikkeling en geletterdheid van het kind;
  - het bevorderen van een stimulerende taalomgeving thuis;
  - het verhogen van de kwantiteit en kwaliteit van de taalinteractie tussen ouder en kind
- (Kalthoff, 2022).

Naast het vergroten van de ontwikkelingskansen van het kind, stimuleert het programma ouders om meer taal aan het kind te bieden en dit op een kwalitatieve manier te doen (Teepe, 2018). Het programma bestaat uit themaboeken, waarin verschillende soorten activiteiten beschreven staan waarbij interactie met het kind centraal staat. Samen met het kind voeren ouders de activiteiten uit.

Hierdoor wordt de taalontwikkeling van het kind gestimuleerd en leren de ouders vaardigheden hoe ze het kind hierbij kunnen ondersteunen. Elk thema is gelinkt aan het thema dat op dat moment centraal staat in de opvang van het kind. Tijdens een bijeenkomst wordt uitgelegd hoe een activiteit op een interactieve manier samen met het kind wordt uitgevoerd. Dit kan zijn door samenspel, voordoen of informatieoverdracht. Gezamenlijk wordt besproken hoe de activiteiten de afgelopen periode zijn verlopen en wat voor de volgende keer anders kan. Ieder thema kent een vuistregel, die te maken heeft met 'Praat met je kind', waarbij een concrete handelingssuggestie centraal staat. Naast de bijeenkomsten zijn er twee keer in het jaar individuele momenten met een ouder. Tijdens die momenten gaan de ouders en de pedagogisch medewerkers of leerkracht in op de voortgang van het programma en wordt ondersteuning geboden.

De materialen die thuis voor een thema nodig zijn, krijgen ouders mee vanuit het programma. Dit creëert de mogelijkheid voor alle ouders om deel te nemen aan de activiteiten uit het themaboek. Daarnaast worden digitale activiteiten aangereikt, die ouders thuis kunnen doen met het kind, bijvoorbeeld Bereslimboeken in digitale vorm of de digitale praatplaten van Jeffy's avonturen.

Naast de materialen, de verplichte bijeenkomsten en de leeftijd van het kind, zijn andere randvoorwaarden opgesteld voor het aanbieden van VVE Thuis. Deze staan beschreven in Bijlage A. De gemeente Enschede heeft aanpassingen aan de interventie gedaan om het passender te maken voor de inwoners. Deze aanpassingen zijn beschreven in Bijlage B.

1.3 Ouderbetrokkenheid

De onderwijsraad heeft in 2010 geadviseerd om te investeren in ouderbetrokkenheid als belangrijk onderdeel van VVE. Het Ministerie van OCW wil dat ouders een grotere rol spelen bij de ontwikkeling van hun kind. In Nederland is de definitie voor ouderbetrokkenheid als volgt: "alle vormen van belangstellende betrokkenheid van de ouders bij de begeleiding van hun eigen kind, bij de groep waarin hun kind zit en bij de peuterspeelzaal of school als geheel en alle vormen van belangstellende betrokkenheid van de voorschoolse instelling of school bij de thuissituatie van het kind" (Heijs, z.d.). Twee reviewstudies bevestigen het belang van ouderbetrokkenheid. Ten eerste blijkt dat ouderbetrokkenheid van positieve invloed is op de schoolse ontwikkeling van kinderen, ondanks verschillen in operationalisatie en onderzoeksdesign, (Menheere & Hooge, 2010) en daarnaast blijkt dat ouderbetrokkenheid effectief is, voor zowel cognitieve als niet-cognitieve uitkomsten, zoals motivatie en zelfwaarde van een leerling (Bakker et al., 2013). Bakker et al. (2013) adviseren dat het wenselijk is om te investeren in de thuisbetrokkenheid van ouders.

Kinderen met een VVE-indicatie gaan minimaal vier dagdelen per week naar de kinderopvang en de rest van de tijd zijn zij thuis. Het is voor de ontwikkeling van het kind van belang dat de stimulans, die op school plaatsvindt, ook plaatsheeft in de thuissituatie. Om deze reden zijn gezinsgerichte programma's ontwikkeld, zoals VVE Thuis. Een taalachterstand kan zijn ontstaan, doordat ouders het kind niet genoeg hebben gestimuleerd (Teepe, 2018).

Om ouderbetrokkenheid te vergroten moeten de opvang en ouders een samenwerkingsverband aangaan (Epstein, 1992). Epstein heeft een model ontworpen, genaamd 'six types of involvement' (zie Figuur 1), waarin de typen van invloed op de ontwikkeling van kinderen en schoolprestaties worden weergegeven. Deze typen fungeren als kaders voor het organiseren van rollen en acties, die in samenwerking worden uitgevoerd door leerkrachten, pedagogisch medewerkers, ouders en andere betrokkenen in de omgeving van het kind. Het model gaat vooral uit van wat de opvang en school kunnen doen om de ouderbetrokkenheid te vergroten. Binnen de overlappende typen worden connecties gemaakt, informatie gedeeld en respect opgebouwd. De zes typen die Epstein onderscheidt zijn:

- Parenting: helpen bij de kennis en ontwikkeling van het kind;
- Communication: effectief communiceren over school- of opvangactiviteiten, ontwikkeling en thuisomgeving;
- Volunteering: deelnemen of organiseren van activiteiten op initiatief van school, opvang of omgeving;
- Learning at home: thuisbetrokkenheid;
- Decision making: deelnemen aan besluitvorming op school of opvang;
- Collaborating with the community: samenwerking binnen de gemeenschap.

Het model is in 1992 ontstaan en wordt veelvuldig gebruikt in onderzoeken naar ouderbetrokkenheid, omdat niet alleen het gedrag van ouders relevant is, maar ook dat van leerkrachten of pedagogisch medewerkers. Met dit model kan gekeken worden wat nodig is om tot elkaar te komen. Een duidelijk plan, waarin de typen beschreven zijn, draagt bij aan een adequate samenwerking.

Figuur 1

Framework zes typen van betrokkenheid

Opmerking. Overgenomen uit *International Electronic Journal of Elementary Education* (p. 512) door Çalışkan en Ulaş, 2022, KURA Education & Publishing. © 2022, KURA Education & Publishing.

1.3.1 Belemmerende factoren voor ouderbetrokkenheid

De kern van het VVE Thuis-programma is dat ouders worden ondersteund en gestimuleerd om tijdens de activiteiten betekenisvolle interacties met hun kind aan te gaan en zich in die interacties sensitief en responsief op te stellen. Om ouderbetrokkenheid te vergroten, is het noodzakelijk om te weten wat belemmerende factoren kunnen zijn. Ouders kunnen kampen met verschillende soorten problemen, waardoor ze moeite hebben om betrokken te zijn in de ontwikkeling van hun kind.

Voor anderstalige ouders kan communiceren met andere ouders lastig zijn. Deze ouders zijn de Nederlandse taal niet of onvoldoende machtig. Elkaar ondersteunen wordt hierdoor belemmerd. Ouders kunnen ook laagopgeleid zijn. Laagopgeleide ouders zijn ouders die maximaal middelbaar beroepsonderwijs op niveau 1 hebben behaald (Centraal Bureau voor de Statistiek, z.d.). Voor hen zijn vaardigheden als lezen, rekenen en plannen niet vanzelfsprekend. Ouders begrijpen informatie niet altijd. Deze ouders kunnen daarnaast laaggeletterd zijn. Laaggeletterdheid houdt in dat iemand moeite heeft met lezen, schrijven of rekenen en daardoor onvoldoende kan participeren in de samenleving. Laaggeletterdheid wordt doorgegeven van generatie op generatie. Het fundament van de latere taalvaardigheid wordt gelegd in de eerste levensjaren. Het is van belang om preventief in te grijpen en deze ouders de juiste ondersteuning te geven. Laaggeletterdheid groeit in Nederland: 2,5 miljoen mensen van 16 jaar en ouder zijn laaggeletterd. Dat is 18% van de bevolking (Wessels, z.d.).

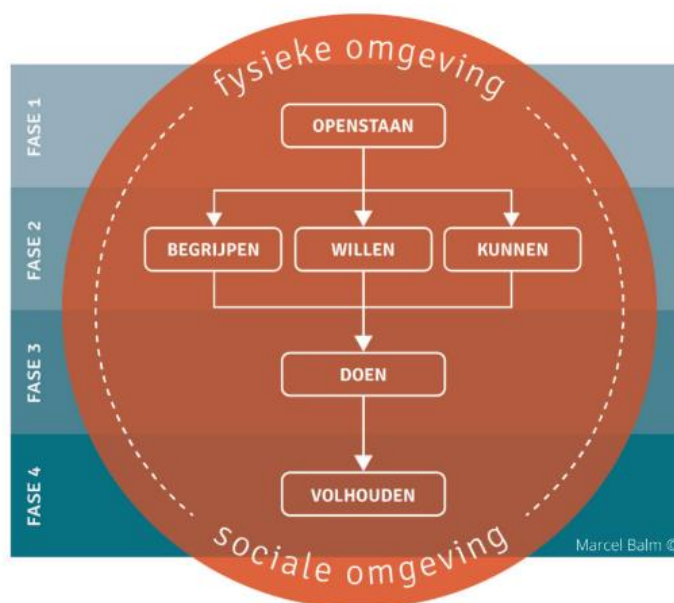
Kalthoff (2018) en Van der Steege et al. (2020) beschrijven verschillende factoren die een rol kunnen spelen, naast de factoren laagopgeleid, laaggeletterd en anderstalig (Teepe, 2018). Van der Steege et al. (2020) beschrijven kenmerken die voorkomen bij gezinnen met meervoudige en complexe problemen. Zo kunnen problemen van psychosociale aard een rol spelen. Depressie, angsten, alleenstaand ouderschap en gedragsproblemen vallen hieronder. Ook sociaaleconomische problemen horen hierbij. Financiële problemen, sociale isolatie, een beperkt netwerk of een belastende gezinssituatie zijn factoren die een rol kunnen spelen in een gezin. Bij ouders met een migratieachtergrond spelen een lage sociaaleconomische status, relatieproblemen of het ontbreken van steun van familie een grote rol. Armoede hangt tevens samen met de opvoeding en kansen voor een kind (Kalthoff, 2018). Door armoede kunnen ouders niet of onvoldoende voorzien in de basisbehoeften. Een factor die tevens meespeelt, is problemen hebben met hulpverlening. Ouders voelen schaamte dat ze moeten vragen om hulp of ze hebben geen hulpvraag. Het vertrouwen in de hulpverlening kan ontbreken, omdat ouders vrezen dat de kinderen uit huis worden geplaatst. Al deze problemen kunnen stress veroorzaken. Hierdoor komt de band tussen ouder en kind onder druk te staan.

Voor zowel laaggeletterde, laagopgeleide als anderstalige ouders is het van belang dat pedagogisch medewerkers passende ondersteuning en een duidelijke uitleg geven. De pedagogisch medewerker moet inspelen op de ouderpopulatie. Tijdens een ouderbijeenkomst moet het programma op een duidelijke manier worden uitgelegd, zodat de ouders thuis met het kind aan de slag kunnen. Dit is bijvoorbeeld te realiseren door het inzetten van plaatjes. Daarnaast is toegankelijk woordgebruik tijdens de uitleg essentieel. Zowel La Rie (2018), Teepe (2018) als Steensel et al. (2020) concluderen dat deze overdracht niet volgens de richtlijnen van de interventie gaan. Er is te weinig aandacht voor deze ouders. Daarbij zien Steensel et al. (2020) dat de opkomst van ouders tijdens ouderbijeenkomsten relatief laag is, namelijk minder dan 50%.

Om de ouderbetrokkenheid van ouders te verhogen en vast te houden, is inzet van de pedagogisch medewerker cruciaal en een gedragsverandering van de ouder nodig. Het gedragsmodel van Balm (2022) bestaat uit verschillende fases die nodig zijn voor verandering om de betrokkenheid te vergroten (zie Figuur 2). Dit model is gekozen, omdat per fase gekeken kan worden wat extra aandacht behoeft. Voor dit onderzoek is gekeken naar 'openstaan', de eerste fase van het model. Deze stap is nodig voor verandering bij ouders en is van belang voor de pedagogisch medewerker om de ouder gericht te ondersteunen. De fases staan beschreven in Tabel 2.

Figuur 2

Gedragmodel Balm (2021)

Opmerking: overgenomen uit *Balm academie*, door Balm, 2022 (<https://balmacademie.nl/gedragmodel-balm-als-gesprekstool/>). Copyright 2021, Balm.

Tabel 2

Gedragmodel Balm (2022)

Fases	Uitwerking
<i>Fase 1: Openstaan</i>	Met behulp van duidelijke informatie en motivatie van de pedagogisch medewerker wordt gestreefd naar welwillendheid van een ouder om deel te nemen aan VVE Thuis. De ouder moet inzien wat zijn huidige gedrag is en wat hierin anders kan om zijn kind te ondersteunen in zijn ontwikkeling.
<i>Fase 2: Begrijpen, willen en kunnen</i>	Door middel van een duidelijke uitleg van de pedagogisch medewerker kan de ouder zelf aan de slag met de informatie die het heeft ontvangen. De ouder kan dit vertalen naar zijn eigen kunnen en ziet in waarom het belangrijk is voor de ontwikkeling van zijn kind. De ouder is gemotiveerd om bezig te gaan met VVE Thuis en de daarbij horende activiteiten met het kind. Daarnaast is de ouder zich bewust van eventuele problemen die spelen in de thuissituatie en kan die deze naast zich neerleggen op het moment dat hij of zij met het kind speelt.

<i>Fase 3: Doen</i>	De ouder kan thuis aan de slag gaan met wat het tijdens de bijeenkomst heeft geleerd. Ondanks omgevingsfactoren gaat de ouder met het kind de activiteiten doen. De pedagogisch medewerker kan tussendoor contact leggen met een ouder hoe het gaat en of hij of zij ondersteuning kan gebruiken.
<i>Fase 4: Volhouden</i>	Hierbij is het van belang dat de ouder geprikkeld en enthousiast blijft en doorgaat met de activiteiten en dat de pedagogisch medewerker blijft ondersteunen. De ouder is zich bewust van de valkuilen die er zijn en weet hiermee om te gaan.

Wanneer gekeken wordt naar het veranderproces, is helder wat verwacht wordt van zowel de ouder als de pedagogisch medewerker. Het is van belang dat de ondersteuning op een gewenste manier geboden wordt en dat er aansluiting is tussen pedagogisch medewerker en de ouder. Door het proces te begrijpen en ernaar te handelen, kan beter ingespeeld worden op de betrokkenheid van de ouder.

1.4 Probleemstelling

Sinds VVE Thuis in de kinderopvang verplicht is gesteld, is de deelname gestegen. Toch maken niet alle ouders structureel gebruik van het programma. Bij KOSMO neemt, volgens mevrouw Korf, 72,14% (peildatum november 2022) van de ouders deel (persoonlijke communicatie, 4 december 2022). Dat houdt in dat 56 kinderen thuis geen gezinsgericht programma aangeboden krijgen. Ouders willen niet deelnemen, haken af of verschijnen niet op een bijeenkomst. Daarnaast hebben de pedagogisch medewerkers het gevoel dat de deelnemende ouders nauwelijks activiteiten doen met hun kind. Deze conclusie is, tijdens een overleg van meerdere pedagogisch medewerkers, getrokken, omdat zij merken dat weinig activiteiten meegenomen worden naar de opvang (persoonlijke communicatie, 11 april 2022). Het gesprek hierover aangaan met de ouders vinden pedagogisch medewerkers lastig: zij weten niet goed aan te sluiten. Afgevraagd wordt waarom ouders niet deel willen nemen of afhaken.

Binnen de organisaties worden jaarlijks evaluaties gehouden. De medewerkers zien dat het aantal ouders dat in aanmerking komt voor het programma niet klopt met het aantal dat daadwerkelijk meedoet. Tijdens een werkgroepoverleg tussen de kinderopvangorganisaties en stedelijk coördinator VVE beleid is besproken dat het wenselijk is om te achterhalen waarom ouders niet meedoen aan het programma of afhaken. Vanuit deze setting is de onderzoeksvraag naar voren gekomen (persoonlijke communicatie, 17 mei 2022).

Een veranderproces voor de ouders gaat niet vanzelf en de pedagogisch medewerker kan hierbij ondersteunen. Op dit moment is echter niet duidelijk welke ondersteuning helpend is. Door VVE Thuis en met gebruik van theorie over het vergroten van ouderbetrokkenheid kan beter worden ingespeeld op de behoefte van een ouder, waardoor de betrokkenheid wordt vergroot en het kind beter wordt gestimuleerd in zijn ontwikkeling.

1.5 Onderzoeksvraag

In de werkgroep is door de gemeente de doelstelling van dit onderzoek bepaald. Het gaat om kennis verzamelen over de factoren die van invloed zijn op ouderbetrokkenheid en over de fases waarin de ouders zitten. Wanneer dit inzichtelijk is, kan gekeken worden hoe de gemeente, kinderopvangorganisaties en scholen hierop kunnen inspelen. De opdrachtgever verwacht dat een positieve inwerking op de ouderbetrokkenheid bij VVE Thuis de taalontwikkeling bij kinderen stimuleert. Voor dit onderzoek is daarom de volgende vraagstelling geformuleerd:

Wat is nodig om de ouderbetrokkenheid te verhogen bij ouders die deelnemen aan VVE Thuis in de gemeente Enschede?

Om deze vraag te beantwoorden, zijn de volgende deelvragen geformuleerd:

1. *Wat zijn volgens ouders bevorderende factoren voor hun betrokkenheid bij het VVE Thuis-programma?*
2. *Wat zijn volgens ouders belemmerende factoren voor hun betrokkenheid bij het VVE Thuis-programma?*

2. Methode

In dit hoofdstuk is de onderzoeksmethode beschreven. Daarnaast is stilgestaan bij de onderzoekspopulatie en hoe de kwaliteit van het onderzoek is gewaarborgd.

2.1 Onderzoeksdesign

Om te bepalen welke factoren uit welke fase nodig zijn om de ouderbetrokkenheid te vergroten bij VVE Thuis, is gebruikgemaakt van een kwalitatieve onderzoeksmethode. Bryman (2016) zegt dat het bij kwalitatief onderzoek meer om woorden gaat dan om cijfers. Dit onderzoek richt zich op de ervaringen en meningen van ouders over het programma. Het gaat om wat zij nodig hebben om hun betrokkenheid te vergroten. Er is veel theorie over VVE en VVE Thuis te vinden, maar weinig over de ervaringen en waarom ouders wel of niet willen deelnemen. Wanneer dit helder is, kan gekeken worden naar wat nodig is om beter aan te sluiten bij ouders om de betrokkenheid te vergroten.

2.2 Onderzoekspopulatie

Om te weten te komen welke ervaringen en meningen ouders hebben, zijn data verzameld met semigestructureerde interviews. Semigestructureerd houdt in dat een deel van de gestelde vragen vooraf is vastgesteld (Bryman, 2016).

Tien interviews zijn afgenomen bij de drie organisaties in Enschede die VVE Thuis aanbieden. Deze kinderopvangorganisaties zijn Humankind, Partou en KOSMO. Er is gebruikgemaakt van een gelegenheidssteekproef (Jansen & Jansen, 2020). Ouders zijn door middel van criteria door pedagogisch medewerkers geselecteerd en gevraagd om deel te nemen aan dit onderzoek. Er is geworven onder ouders die zich hebben teruggetrokken, omdat de opdrachtgever onbekend is met de redenen waarom ouders niet aanwezig zijn bij alle VVE Thuis bijeenkomsten. Ouders die geen Nederlands of Engels spreken, zijn uitgesloten van het onderzoek. Hiermee is voorkomen dat de onderzoeker de data verkeerd interpreteert of vertaalt. Tevens is gekeken naar een mix van ouders met en zonder migratieachtergrond, zodat eventuele verschillen in wensen betreft ouderbetrokkenheid meegenomen worden. De inclusie- en exclusiecriteria zijn weergegeven in Tabel 3.

Tabel 3

Inclusie- en exclusiecriteria voor deelname onderzoek

Inclusiecriteria;	Exclusiecriteria;
– locaties waar VVE Thuis gegeven wordt, zoals oorspronkelijk beschreven staat, waar	– ouders van wie het kind tussen februari en juni 2023 start op de basisschool;

ouderbijeenkomsten, waarin de stappen worden doorlopen volgens de richtlijnen van VVE Thuis, worden gevolgd; – ouders van wie het kind met een VVE-indicatie naar de opvang gaat; – ouders die in aanmerking komen voor VVE Thuis en een VVE Thuis-contract hebben ondertekend; – ouders die zich na een of twee ouderbijeenkomsten hebben teruggetrokken.	– ouders die geen Nederlands of Engels spreken of verstaan.

Ouders zijn benaderd door de pedagogisch medewerker met een informatiebrief die de onderzoeker heeft opgesteld. De informatiebrief is verstuurd naar de drie projectmedewerkers van de kinderopvangorganisaties. De brieven zijn toegevoegd als bijlagen (Bijlage C; Bijlage D). De projectmedewerkers hebben deze brieven doorgestuurd naar de vestigingen. De brief geeft uitleg over de inhoud van het onderzoek en geeft verwachtingen weer. De ouders zijn door de pedagogisch medewerkers uitgenodigd voor deelname. Wanneer de ouder heeft aangegeven deel te willen nemen, is na telefonisch contact met de onderzoeker, een datum gepland voor het interview. Het interview heeft ongeveer een uur in beslag genomen. De interviews zijn, naar keuze van de ouder, op de vestiging van de kinderopvang of bij de ouder thuis afgenomen. De interviewer heeft haar taalgebruik aangepast aan het niveau van de ouder.

2.3 Dataverzameling

Met een semigestructureerd interview zijn de data verzameld. De vragenlijst is opgesteld uit de volgende constructen; psychosociaal, hulpverlening, financieel, kennis over VVE Thuis, ouderbetrokkenheid en motivatie. De constructen psychosociaal, hulpverlening en financieel komen voort uit de belemmerende factoren die mee kunnen spelen (zie paragraaf 1.3.1), waardoor ondersteuning door ouders niet of nauwelijks mogelijk is (Van der Steege et al., 2020; Kalthoff, 2018). De constructen kennis over VVE Thuis, ouderbetrokkenheid en motivatie komen voort uit de onderzoeksvraag en het programma, waarover het onderzoek gaat. Daarbij is focus gelegd op fase 1 van het gedragsmodel van Balm (2021); de eerste stap die nodig is voor gedragsverandering. In Bijlage E zijn de constructen verder onderbouwd. De vragenlijst van het interview staat beschreven in Bijlage F.

Bij binnenkomst heeft de onderzoeker op de vestiging drinken aangeboden en, in het geval het onderzoek bij de ouder thuis plaatsvond, een compliment gegeven over het huis of over de persoon. Dit is gedaan om de ouder op zijn of haar gemak te laten voelen. Na een korte voorstelronde en de laatste uitleg over het interview is door de onderzoeker een informed consentformulier (Bijlage G) aan de ouder overhandigd om te ondertekenen. Het interview is met Teams opgenomen. Voorafgaand aan de interviews is een pre-test uitgevoerd bij een ouder van wie bekend is dat deze VVE Thuis volgt. De pre-test heeft als doel om te controleren of de vragen passend zijn voor de ouders.

2.4 Data-analyse

De interviews zijn opgenomen en getranscribeerd. Uit de transcripties zijn zinnen en woorden geselecteerd, waaraan codes zijn toegekend. Dit heet open coderen. Tijdens het axiaal coderen is gekeken welke codes onder een categorie vallen, zodat aan het einde verschillende hoofdcategorieën overblijven. De data-analyse is met Atlas.ti uitgevoerd. De hoofdcategorieën zijn naast de deelvragen gelegd en daarmee is gekeken welke hoofdcategorieën van belang zijn voor het schrijven van de theorie. Dit is selectief coderen (Bryman, 2016). Vervolgens is beschreven welke factoren belemmerend of bevorderend zijn voor ouderbetrokkenheid en in welke fase deze zich voordoen. Op basis van deze gegevens is een conclusie getrokken.

2.5 Methodologische kwaliteit

Om de kwaliteit van een kwalitatief onderzoek vast te kunnen stellen, is het volgens Guba en Lincoln (1994) van belang om de kwaliteitsborging te beschrijven (Bryman, 2016). Kwaliteitsborging wordt onderverdeeld in vier criteria: interne validiteit, externe validiteit, betrouwbaarheid en objectiviteit.

De interne validiteit van dit onderzoek is gebaseerd op de constructen die op basis van theorie zijn beschreven. De interviews zijn opgenomen in de voorkeurssetting van de ouders, zodat zij zich op hun gemak voelen en de kans op sociaal wenselijke antwoorden wordt verlaagd. Het opnemen van de interviews, het maken van aantekeningen tijdens en na het interview en het transcriberen zorgen ervoor dat de data op juiste wijze zijn gedocumenteerd. De interviews zijn anoniem. In de resultaten zijn citaten weergegeven, maar deze zijn niet herleidbaar naar de persoon. De onderzoeker heeft de antwoorden gecodeerd, de verbanden tussen deze antwoorden onderzocht en hieruit een conclusie getrokken.

Externe validiteit is mogelijk, maar om de resultaten over te dragen is complex. In de methode is beschreven hoe het onderzoek is uitgewerkt. Wanneer een organisatie op dezelfde manier werkt zoals in de gemeente Enschede wordt gedaan, is het mogelijk om het onderzoek te repliceren. De vragenlijst

met hoofdvragen ligt vast. Met semigestructureerde interviews is eigen inbreng mogelijk. De respondenten zijn gekozen op uitnodiging van de pedagogisch medewerkers en de deelname is vrijwillig. De onderzoeker heeft geen invloed op welke ouders worden uitgenodigd. Wel zijn er inclusie- en exclusiecriteria verbonden aan de deelname.

De betrouwbaarheid wordt vergroot, doordat de tien interviews door dezelfde onderzoeker zijn afgenomen. Hierdoor is het interview op eenduidige wijze uitgevoerd. De ouders zijn gekozen uit vastgestelde criteria. Zij zijn verdeeld in ouders met en ouders zonder migratieachtergrond, waarbij een gelijke verdeling van vijf ouderparen per groep is nagestreefd. Voor deze verdeling is gekozen om te achterhalen of er verschil zit in culturele achtergrond ten aanzien van ouderbetrokkenheid. De ouders en pedagogisch medewerkers zijn met een brief op de hoogte gesteld van het onderzoek. Daarnaast is op basis van de constructen een vragenlijst gecreëerd, zodat de juiste vragen gesteld zijn om passende antwoorden te krijgen voor het onderzoek.

De objectiviteit vindt plaats met een begeleider vanuit de opleiding. Tijdens het onderzoek is kritisch beoordeeld hoe het proces verloopt en hoe data zijn verzameld en geanalyseerd. Met feedback zijn aanpassingen aan het onderzoek gedaan. De eigen interpretatie van de onderzoeker is door het gebruik van opnamen en aantekeningen tijdens het interview en het gebruik van citaten van de respondenten beperkt. De onderzoeker houdt zich aan de verkregen data door het weergeven van citaten van de ouders.

2.6 Ethische verantwoording

De gemeente Enschede heeft toestemming gegeven om dit onderzoek uit te voeren (zie Bijlage H). Mevrouw Jansen, stedelijk coördinator VVE beleid Enschede, heeft de onderzoeker namens de gemeente ondersteund. Een procedure bij de Medisch Ethische Toetsingscommissie is niet van toepassing voor dit onderzoek. Een zelfcheck bij de Saxion Ethische Adviescommissie is uitgevoerd (zie Bijlage I). Buiten de gebruikelijke beroepspraktijk is geen informatie verzameld. Er is gebruikgemaakt van de Algemene Verordening Gegevensbescherming, waarmee de privacy van de respondenten is gewaarborgd. Zij zijn anoniem geïnterviewd en hebben het recht zich terug te trekken tijdens het onderzoek. Hiervoor hebben ze een informed consent ondertekend (zie Bijlage G). De data zijn versleuteld opgeslagen op een externe harde schijf en worden bewaard voor vijftien jaar.

3. Resultaten

In dit hoofdstuk zijn de respons van het onderzoek en de resultaten die voortkomen uit de data-analyse beschreven. De resultaten zijn per deelvraag weergegeven.

3.1 Respons

In Tabel 4 is te zien vanuit welke organisaties de tien respondenten hebben meegedaan en of sprake is van migratieachtergrond. Een evenredigheid aan respondenten met of zonder migratie is niet mogelijk gebleken. Het verschil is een respondent. De respondenten zijn allemaal vrouwen.

Tabel 4

Deelname respondenten (N = 10)

Organisatie	Ouder met migratieachtergrond	Ouder zonder migratieachtergrond
Partou	1	3
Humankind	0	1
KOSMO	3	2

De respondenten halen de meeste financiële middelen uit loondienst. In Tabel 5 is weergegeven hoe hun thuissituatie eruit ziet en hoe zij aan financiële middelen komen.

Tabel 5

Thuissituatie en financiële middelen

Gezinssituatie	Een partner in loondienst	Beide partners in loondienst	Uitkering
Alleenstaand	1	0	1
Samenwonend	4	4	0

3.2 Bevorderende factoren ouderbetrokkenheid

Het merendeel van de respondenten dat werkzaam is, heeft de uren zo ingedeeld dat het de kinderen kan wegbrengen en ophalen van de opvang. Er zijn vestigingen die hier rekening mee houden. Zij organiseren een bijeenkomst gelijk na de opvang of in de avond. De ouders geven allemaal aan dit prettig te vinden. Een van de respondenten zegt: “*Bij ons kun je kiezen tussen overdag en in de avond, dat is heel prettig want overdag werk ik*”. Een ander vertelt: “*Het is gelijk wanneer ik mijn kind ophaal. [...] gaat dan spelen in de groep naast ons, terwijl wij uitleg krijgen en dat is prima*”. Naast over

het tijdstip waarop een bijeenkomst georganiseerd wordt, zijn de meeste respondenten (n = 7) tevreden hoe de bijeenkomsten zijn ingericht. De inhoud van de bijeenkomsten is in paragraaf 3.3 beschreven. Het samen zijn met andere ouders wordt als positief ervaren. De respondenten vinden het prettig *“ervaringen te delen”, “herkenning te vinden bij elkaar” en “handvatten te krijgen van pedagogisch medewerker of andere ouders”*.

Om betrokkenheid van ouders te vergroten, is het van belang dat het contact tussen de ouders en de pedagogisch medewerkers goed verloopt. Voor alle respondenten verloopt het contact goed. Wanneer het merendeel van de respondenten (n = 9) vragen heeft, kan het bij de pedagogisch medewerkers terecht. Een respondent geeft aan hier geen behoefte aan te hebben, omdat zij haar vragen elders stelt. Het vertrouwen in de pedagogisch medewerkers is voor het merendeel van de respondenten (n = 9) goed; de ouders voelen zich op hun gemak: *“Ja, ook als je iets niet weet of denkt van doe ik het wel goed of advies op nodig heb. Dan kun je gewoon vragen, dus dat is gewoon heel fijn”*.

Wanneer gevraagd wordt of ouders deelnemen aan activiteiten die de opvang organiseert, geven vier respondenten aan hieraan deel te nemen. Een iemand zegt hierover: *“Als afsluiting van het jaar gaan we naar de kinderboerderij, dan ga ik eigenlijk altijd mee”*. Een andere respondent vertelt: *“Er was een keer een modeshow voor Koningsdag georganiseerd voor de kinderen, dan kom ik wel kijken en ben ik erbij”*. De meeste respondenten geven aan dat er, volgens hen, geen uitstapjes worden georganiseerd, maar wel deel te willen nemen als dit in de toekomst het geval is. Een respondent geeft aan mee te doen aan carnaval en ‘pyjamadag’, maar dat uitstapjes niet georganiseerd worden. Twee respondenten geven aan hier geen tijd voor te hebben, omdat ze dan aan het werk zijn.

Van de tien respondenten hebben drie personen het financieel moeilijk gehad. Zij geven aan dat het prettig is dat er bij VVE Thuis een tas met materialen wordt meegegeven. Hierdoor kunnen ze samen met hun kind iets leuks doen, zoals verven of knutselen: *“Ja, in het begin, we hadden het niet zo breed, dus dan een setje potloden en een kleurboek, dat was al heel veel, maar nu lopen we over in speelgoed hoor, maar dat zijn wel dingen wat jou dan helpt en goed is”*.

Om de ouderbijeenkomsten aantrekkelijker te maken voor andere ouders hebben zeven respondenten tips gegeven (zie Tabel 6). De tips hebben betrekking op de opzet, de invulling en de ondersteuning van de ouderbijeenkomsten. Drie respondenten vinden de bijeenkomsten goed en hebben geen tips aangedragen.

Tabel 6.

Tips van respondenten

Tips	Opmerkingen
Verplicht maken van de bijeenkomsten (n = 2)	<i>“Een brief krijg je dan mee, welke dag wil je dan meedoen. Bij de vorige peuteropvang van mijn dochter, wij moesten verplicht meedoen met elke bijeenkomst en hier heb je de keuze of niet, maar stel het gewoon verplicht”.</i>
Structuur bieden tijdens de bijeenkomsten (n = 1)	<i>“Ik vind het over het algemeen goed, maar er is wel de vraag wat precies de rol van de ouders is om dit te ondersteunen. Wat wordt er precies van ons gevraagd? Dat mag wel wat meer aandacht krijgen”.</i> <i>“...maar het zal mooi zijn als ze van tevoren een soort agenda maken, zodat we weten wat er besproken gaat worden. Dan kun je je er iets beter op voorbereiden”.</i>
Videomateriaal gebruiken (n = 2)	<i>“Gebruik videobeelden van wat er op de groep gebeurt. Dan kunnen wij zien hoe ze het op de opvang doen”.</i> <i>“Je kunt niet verwachten dat ouders filmpjes maken, maar zal wel leuk zijn als ze dat op de groep wel zouden doen en die laten zien tijdens een bijeenkomst”.</i>
Handvatten krijgen over de ontwikkeling van kinderen (n = 2)	<i>“Ik zal meer willen weten over de ontwikkeling van kinderen en hoe ze er op de peuterspeelzaal mee omgaan en hoe we dat thuis dan kunnen doen, dat zou perfect zijn”.</i>
Experts uitnodigen, waaronder een tolk (n = 2)	<i>“En zou mooi zijn als bijvoorbeeld meer expertise, zeg maar, gebracht wordt, dus als er dan iemand komt met bijvoorbeeld hoe maak je een kind zindelijk. Ja, misschien is dat wel wat meer interesse daarmee brengt, is wel weer belangrijk”.</i> <i>“Ik snap dat je niet steeds een vertaler in kan zetten tijdens een bijeenkomst, maar dat zal wel goed zijn”.</i>

Koppelen van ouders voor ondersteuning (n = 1)	<i>“Soms word ik gevraagd om te vertalen en dat vind ik wel goed. Maar om het gestructureerd te doen om ouders te koppelen, het bestaat nu niet, maar zal wel goed zijn om dat wel te doen”.</i>

Op de vraag wat ouders thuis doen aan taal is het meest gegeven antwoord “*Boekje lezen*”. Vier respondenten geven hier geen aanvullingen op. Zes respondenten vullen dit, gedurende het interview, aan door te vertellen dat ze knutselen of samen een spelletje spelen, veel benoemen wat ze aan het doen zijn, praten met elkaar en zinnen goed teruggeven. Een van de respondenten zegt: “*Wat ik wel veel doe, is dan dingen goed uitspreken. Bijvoorbeeld als hij iets niet goed zegt, dan zeg ik het goed na en nog een keer extra hoe het moet*”. Over samenspelen zegt een respondent: “*Het is wel, je bent wat creatiever en samen met je kind. Want ik was best wel vaak deed van ga maar even tekenen of ga maar even kleien of zo. En dan met die boekjes heb je toch wel vaker opdrachten die je samen kunt doen. Dat is wel heel leuk en ik merk ook dat [...] het heel leuk vindt als ik meedoe*.” Een respondent zegt: “*We proberen bijvoorbeeld zaterdag om boodschappen te doen, dat vindt hij heel erg leuk, en dan lopen wij langs de groenten en dan benoemt hij alle groenten, broccoli...*”. Wanneer er over benoemen wordt gepraat zegt een respondent: “*Zo probeer ik altijd dingen uit te leggen en heel veel zingen*”. “*Ik praat heel veel met hem, bijvoorbeeld, wij koken ook samen en dan zeg ik pak maar een lepel voor mama*”.

3.3 Belemmerende factoren ouderbetrokkenheid

Tijd wordt gezien als schaars, vooral onder de werkende respondenten. Zes respondenten geven aan zelf werkzaam te zijn. Van de zes respondenten geeft een aan dat in de middagen de partner aanwezig is om activiteiten met het kind te ondernemen. De andere respondenten missen hiervoor tijd: “*Dan heb je 's middags weinig tijd. Of je gaat boodschappen doen en moet je alweer koken. En dan heb je 's avonds tijd, maar dan ligt [...] in bed*”. Daarbij geven vijf werkende respondenten met meerdere kinderen aan dat het “*hectisch*” kan zijn en dat het “*heen en weer vliegen*” is. Ook heeft een respondent gezegd: “*De vermoeidheid begin ik wel te merken, want van alles wordt van mij verwacht*”. De middag wordt als kort beschouwd: “*Koken, eten en dan alweer naar bed*”. Respondenten die niet werkzaam zijn, ervaren meer tijd met het kind. Huishoudelijke taken en afspraken worden zoveel mogelijk gepland wanneer het kind naar de opvang is: “*...haal ik de kinderen op, gaan we wat leuks doen. En dan, ja, dan komt de tijd om te koken, gaan we eten*”. “*Dan haal ik mijn kinderen op en dan gaan we naar buiten of doen een spelletje*”.

Medische en psychische klachten spelen tevens een rol of een ouder tijd en energie heeft om betrokken te zijn bij het kind en VVE Thuis. Een respondent geeft aan medische klachten te hebben,

waardoor het niet altijd mogelijk is om een activiteit met het kind te doen: *“Ik neem vooral de ochtenduren, want dan ben ik wat energiekeer”*. Twee respondenten kampen met psychische klachten. Een respondent ervaart een belemmering in de ondersteuning van de kinderen: *“Ik raak heel snel overbelast”*. De ouders van deze respondent ondersteunen haar door taken over te nemen. Zij zijn merendeels betrokken bij VVE Thuis: *“Ik kijk in het boekje wat ik leuk vind om te doen. Kost het veel tijd, dan laat ik het mijn moeder doen. Die vindt dat heel leuk om met [...] te doen”*. Een andere respondent ervaart geen belemmering in de ondersteuning van de kinderen, maar ervaart vooral de schaarste aan tijd: *“Ik heb niet altijd even veel tijd ervoor en zin om ook eerlijk te zijn”*.

Meerdere respondenten geven verschillende antwoorden op de vraag of de inhoud van VVE Thuis helder is overgebracht. De antwoorden gaan voornamelijk over VVE in plaats van VVE Thuis: *“Het consultatiebureau vertelde dat ik twee gratis dagdelen kan krijgen wanneer mijn kindje dit ging doen.”* De verwachtingen over VVE Thuis waren voor de respondenten helder. Ze kregen een boekje mee naar huis, waarin ze thuis met hun kind kunnen werken. Het merendeel van de respondenten (n = 6) staat positief tegenover het VVE Thuis-programma en is blij met de handvatten die zij krijgt: *“Ik vind het ideaal iets voor de kinderen. Het voorlezen, die opdrachtjes, vooral dat stukje hoe je met je kind om moet gaan. Daar heb ik veel aangehad”*. Twee respondenten vinden het goed dat het er is en doen wat er van ze gevraagd wordt: *“En dan verwachten ze ook dat je die natuurlijk doet en dat maken we gewoon netjes”*. Twee respondenten staan niet open voor VVE Thuis. Zij geven aan niet te begrijpen waarom zij thuis activiteiten aan moeten bieden aan hun kind: *“Ze mogen dit intern wel doen. Ik snap niet waarom we thuis bezig gaan met hetzelfde boekje als op de opvang”*. De motivatie om betrokken te zijn bij VVE Thuis wordt hierdoor belemmerd: *“Ik vind het niet altijd even handig, maar je doet het, want het moet. Dan wordt er wel gevraagd of ik dat boekje heb gelezen en dan zeg ik wel nee, ben er niet aan toegekomen”*.

De meeste respondenten (n = 7) zijn minder tevreden over de inhoud van de bijeenkomsten van VVE Thuis. Diverse factoren worden genoemd op het gebied van inhoud, doelgroep en de taal waarin het gegeven wordt. In de gemeente Enschede wordt VVE Thuis twee jaar aangeboden. Drie respondenten geven aan herhaling te ervaren in de inhoud van het programma, wat belemmerend werkt: *“Mijn kind zit hier nu voor het tweede jaar en we treden in herhaling. Dingen die we nu doen, hebben we vorig jaar ook al gehad.”* De reactie *“Ik heb niks gemist”* is gegeven over het missen van een bijeenkomst. Het gebruikmaken van gastsprekers met verschillende expertises, wat als tip is genoemd, vinden de respondenten een verbetering van de inhoud van een bijeenkomst. Ook het gebruikmaken van videomateriaal waar de kinderen op staan, om visueel te maken hoe bijvoorbeeld een activiteit met

het kind gedaan wordt op de opvang, kan bijdragen aan het vergroten van de betrokkenheid van ouders. De tweede factor die respondenten als belemmerend ervaren is de doelgroep waar VVE Thuis zich op richt, namelijk de ouders. Twee respondenten geven aan het prettiger te vinden als het breder wordt opgepakt dan alleen bij de ouders. Hierover is gezegd: *“Mijn moeder doet ook activiteiten met [...], omdat ik geen puf ervoor heb”* en *“Als je fulltime werkt is zo’n bijeenkomst moeilijk te regelen, dan is het makkelijker als iemand anders gaat”*. Een derde factor die belemmerend wordt ervaren door respondenten is de Nederlands taal. Twee respondenten zijn de Nederlandse taal niet machtig. Zij geven aan niet altijd te begrijpen waar de bijeenkomsten over gaan. Deze zijn voor hen lastig te volgen. Daarbij zijn de werkboeken in het Nederlands, waardoor ze niet altijd snappen wat erin staat. De werkboeken zijn niet meer verkrijgbaar in andere talen. De leesboeken zijn dat wel, maar het wisselt per thema of deze aanwezig zijn.

Op de vraag hoe belangrijk de respondenten het vinden dat het kind taal leert in de opvang, is wisselend gereageerd. De meerderheid ($n = 8$) geeft aan het belangrijk te vinden dat de kinderen de Nederlandse taal aangeboden krijgen. Een enkeling ($n = 2$) vindt het niet nodig: *“Het komt wel. Wel fijn de extra hulp, maar er hoeft niet gepusht te worden”*.

Op de vraag waarom ouders meedoen aan VVE Thuis geven vijf respondenten aan dat het verplicht is. Zij geven daarbij aan dat het goed is voor het kind en daardoor nemen ze deel aan de bijeenkomsten: *“Omdat het bij die twee dagdelen hoort en omdat het goed is voor de kinderen, denk ik”*. De andere vijf respondenten vinden het belangrijk voor het kind en ervaren het als prettig dat er contact is met andere ouders. Een respondent noemt: *“Het is belangrijk voor ons kind. Ik vind het ook heel leuk om te weten wat de andere kinderen en ouders doen”*. Een tweede respondent zegt hierover: *“Omdat ik het heel interessant vind. Ik vind dat heel interessant om andere ouders te horen hoe zij ertegenaan kijken”*.

4. Conclusie en discussie

In dit hoofdstuk is de conclusie en de discussie beschreven. De conclusie bestaat uit een samenvatting van de resultaten, waarna de onderzoeksvraag is beantwoord. In de discussie is beschreven hoe de resultaten samenhangen of verschillen en bijdragen aan de kennis en theorie over ouderbetrokkenheid van ouders die deelnemen aan VVE Thuis. Tevens zijn aanbevelingen gedaan voor toekomstig onderzoek.

4.1 Conclusie

De onderzoeksvraag van dit onderzoek luidt als volgt: *Wat is nodig om de ouderbetrokkenheid te verhogen bij ouders die deelnemen aan VVE Thuis in de gemeente Enschede?* Om antwoord te kunnen geven op deze vraag, is het van belang om te weten wat voor ouders de bevorderende en de belemmerende factoren zijn om betrokken te zijn bij VVE Thuis.

Bij de vraag of VVE Thuis helder is overgebracht hebben meerdere ouders antwoord gegeven over VVE in plaats van VVE Thuis. VVE is een indicatie, die afgegeven wordt door het consultatiebureau, waarmee een kind vier dagdelen op de kinderopvang kan komen, waarvan twee dagdelen vergoed worden door de gemeente (Nji, z.d.). VVE Thuis is het programma dat ontwikkeld is voor ouders om thuis taal aan te bieden (Teepe, 2018). De onderzoeker heeft meermaals de vraag herhaald, waarin het verschil gemaakt is tussen VVE en VVE Thuis. De informatie over VVE is voor ouders duidelijker dan die over VVE Thuis. Het kan belemmerend werken op de ouderbetrokkenheid wanneer niet begrepen wordt wat VVE Thuis is en waarvoor het dient.

De betrokkenheid voor VVE Thuis is groter wanneer een bijeenkomst georganiseerd wordt op een tijdstip dat passend is voor de ouder. De ouders geven aan tevreden te zijn over de bijeenkomsten wat betreft het ontmoeten van de andere ouders en het bespreken van de activiteiten. Elkaar tips en adviezen geven, wordt als prettig ervaren. Om de ouderbetrokkenheid te verhogen hebben de meeste respondenten tips ter verbetering aangedragen. Een van de tips is het verplichten van deelname aan de bijeenkomsten. Daarnaast is als tip gegeven om videomateriaal te gebruiken, zodat ouders kunnen zien hoe een activiteit tijdens de opvang wordt aangeboden aan de kinderen. De ouders vinden het daarbij prettig dat ze handvatten krijgen over hoe ze moeten omgaan met de ontwikkeling van hun kind. De thema's verdelen over twee jaar of de activiteiten in de werkboeken opsplitsen voor jonge en oudere peuters voorkomt herhaling voor ouders. De werkboeken zijn alleen te verkrijgen in het Nederlands. Het is goed om deze in andere talen uit te geven, zodat ouders beter begrijpen wat er in het werkboek staat. Daarnaast is aangegeven dat het prettiger zal zijn als, naast de ouders, anderen

deel mogen nemen aan VVE Thuis, bijvoorbeeld een grootouder die thuis grotendeels bij het kind aanwezig is.

Het contact tussen de ouders en de pedagogisch medewerkers is goed. Hierdoor stellen ouders eenvoudiger vragen en durven ze beter om hulp te vragen. Ouders geven aan dat op de opvang nauwelijks iets georganiseerd wordt voor de ouder en het kind samen. De ouders staan hier open voor en geven aan deel te willen nemen, wanneer dit wordt georganiseerd. Om de ouderbetrokkenheid te vergroten, kunnen activiteiten worden georganiseerd waar ouders aan deel kunnen nemen.

Wanneer gevraagd is wat de ouders thuis doen aan taal, is het meest genoemde antwoord “*boekje lezen*”. Het merendeel van de respondenten geeft toevoegingen hierop aan op verschillende momenten tijdens het interview. Gesprekken voeren, vragen stellen en reageren op het kind wordt door de respondenten niet beschouwd als taalaanbod thuis. Dit geldt ook onder de werkende respondenten een moment plannen om rustig en bewust met de boeken van VVE Thuis bezig te zijn, is lastig. Respondenten zijn actiever met taal bezig dan waar ze bewust van zijn.

Kortom, er zijn aanpassingen aan het programma nodig om de ouderbetrokkenheid van ouders te verhogen die deelnemen aan VVE Thuis in de gemeente Enschede. Ouders weten goed aan te geven waar er zowel inhoudelijk als organisatorische verbeteringen te maken zijn. Dit kan in een samenwerkingsverband tussen ouders en pedagogisch medewerkers. Daarnaast is bewustwording bij ouders van belang, zij doen meer aan taal dan ze denken.

4.2 Discussie

De resultaten kunnen onderverdeeld worden in drie thema's. Deze thema's zijn de ouderbijeenkomsten van VVE Thuis, de relatie tussen ouders en pedagogisch medewerkers en de activiteiten die ouders thuis met hun kinderen ondernemen.

Waar het programma zich richt op ouders die laagopgeleid, laaggeletterd of anderstalig zijn, wordt het programma in de gemeente Enschede aangeboden aan alle ouders van kinderen met een VVE-indicatie. Volgens Teepe (2018) sluit het programma beter aan bij de laagopgeleide, laaggeletterde of anderstalige ouder. Het is niet uit de resultaten op te maken of het verschil maakt welke ouder, laag- of hoogopgeleid, dit programma aangeboden krijgt. De onderzoeker merkt een aannemelijk verschil in hoe geantwoord is op de vragen. Een laagopgeleide of anderstalige ouder geeft aan minder kennis te hebben van het programma ten opzichte van de andere ouders en lijkt meer moeite te hebben met het beantwoorden van de vragen. De onderzoeker heeft tevens de indruk gekregen dat er geen verschil is in de wensen van ouders met en zonder migratieachtergrond met betrekking tot ouderbetrokkenheid. De werkboeken worden alleen in het Nederlands aangeboden, wat

het lastig maakt wanneer een ouder deze taal niet machtig is. Het mogelijk maken van boeken in meerdere talen of een duidelijke uitleg geven over wat er van de ouder verwacht wordt, is noodzakelijk.

Naast een duidelijke uitleg is het verschaffen van heldere en duidelijke informatie tevens van belang. Essentieel is dat de pedagogisch medewerkers de ouderpopulatie van de opvang helder hebben en hierop inspelen. Dit komt overeen met wat La Rie (2018), Teepe (2018) en Steensel et al. (2020) concluderen in hun onderzoeken. Steensel et al. (2020) zien dat de ouderopkomst tijdens ouderbijeenkomsten laag is. Dat komt overeen met wat meerdere ouders aangeven tijdens het interview.

De ouders geven interessante tips over hoe de bijeenkomsten aantrekkelijker gemaakt kunnen worden. Een van de tips is dat er vernieuwing in het programma mag komen. Voor ouders die vaker of voor het tweede jaar deelnemen, krijgen veelal dezelfde thema's aangeboden. De herhaling wordt als belemmerend ervaren. Tot deze constatering kwam tevens de werkgroep tijdens het uitvoeren van het onderzoek. Naar aanleiding hiervan is in juni 2023 een handreiking (Gemeente Enschede, 2023) geschreven, waarin staat beschreven hoe onderscheid gemaakt kan worden in de ouderpopulatie en hoe voorkomen kan worden dat er herhaling optreedt voor een ouder, wanneer deze het VVE Thuis-programma doorloopt. Het eventueel koppelen van ouders om elkaar te ondersteunen wanneer de Nederlandse taal als lastig ervaren wordt, staat hier tevens in beschreven. Ook is aanbevolen om externen uit te nodigen, wanneer expertise nodig is over een bepaald onderwerp dat interessant is voor de ouders of dat dieper ingaat op het lopende thema van VVE Thuis. Deze handreiking is niet meegenomen in dit onderzoek, maar uit de resultaten is op te merken dat de handreiking goed samenvalt met de mening van de geïnterviewde ouders.

Van der Steege et al. (2020) hebben belemmerende factoren voor ouderbetrokkenheid onderzocht. Zij beschrijven dat alleenstaand ouderschap belemmerend kan werken voor ouderbetrokkenheid. Dit is niet de indruk van de onderzoeker. Bij de twee ouders die alleenstaand zijn, komt niet naar voren dat dit belemmerend werkt voor hen. Een belastende gezinssituatie is wel door ouders aangegeven als belemmerende factor. Voornamelijk het gevoel van tijd, energie of ruimte missen om thuis te werken aan VVE Thuis wordt beschouwd als belemmerend. Met name ouders met medische of psychische klachten geven dit aan.

Zowel Van der Steege et al. (2020) als Kalthoff (2018) geven aan dat armoede mee kan spelen als een belemmerende factor, met name het stressgevoel. De ouders die het financieel moeilijk hebben gehad, benoemen dat zij in die tijd veel stress hebben ervaren. Desalniettemin wordt niet beaamd door hen dat het een belemmerende factor is voor ouderbetrokkenheid. Deelname aan VVE Thuis werkt

eerder beschermend omdat de materialen beschikbaar worden gesteld en ouders deze niet zelf hoeven aan te schaffen. Ouders geven aan dat het fijn is om dit materiaal te krijgen en dat het aangevuld wordt wanneer het op is.

Wanneer gekeken wordt hoe ouderbetrokkenheid verhoogd kan worden, is samenwerking tussen de opvang en de ouders noodzakelijk. Het contact met de pedagogisch medewerkers wordt door de ouders beschouwd als belangrijk en prettig. Een beleidsmatig plan, hoe de opvang omgaat met ouderbetrokkenheid, kan geschreven worden vanuit de six types of involvement van Epstein (1992). Parenting, communication, volunteering en learning at home zijn vier van de zes typen waar VVE Thuis en ouderbetrokkenheid op de kinderopvang goed onder vallen. De andere twee typen, decision making en collaborating with community, vallen onder samenwerking met de organisatie en de gemeenschap, die buiten het programma VVE Thuis vallen. De twee typen zijn belangrijk om de ouderbetrokkenheid op organisatieniveau te verhogen.

Het kan van belang zijn dat een ouder een gedragsverandering door moet maken om zodoende de ouderbetrokkenheid te verhogen. Met name ouders die zich niet betrokken voelen of dit niet willen zijn, tonen namelijk weinig ouderbetrokkenheid. De eerste fase, volgens Balm (2022), om gedrag te veranderen, is 'openstaan'. Met behulp van duidelijke informatie en motivatie van de pedagogisch medewerker wordt gestreefd naar de welwillendheid van de ouders om deel te nemen aan VVE Thuis. De pedagogisch medewerker bespreekt samen met de ouder waar VVE Thuis voor staat en wat het programma inhoudt. Daarbij moet besproken worden hoe de ouder erin staat en hoe de thuissituatie op dat moment is. Wanneer een ouder aangeeft geen tijd of zin te hebben in het programma, kan samen gekeken worden hoe op een laagdrempelige manier de ouder kan inzien wat er met het programma bedoeld wordt. De interacties tussen de ouder en het kind zijn hierin van groot belang. Uit de resultaten is naar voren gekomen dat ouders meer doen dan ze denken. Vanuit de vragen, die tijdens het interview gesteld zijn, heeft de onderzoeker veel informatie ontvangen van de leefomstandigheden van de respondenten. Deze informatie kan relevant zijn voor de pedagogisch medewerkers om ouders te ondersteunen in de gedragsverandering om de ouderbetrokkenheid te verhogen.

Professionele hulpverlening of hulp en ondersteuning van familie en vrienden worden niet als belemmerend ervaren voor de ouderbetrokkenheid bij VVE Thuis. De belemmering wordt voornamelijk ervaren in de privésfeer, bijvoorbeeld dat er niet teruggevallen kan worden op anderen, wanneer het kind ziek is. De resultaten verschillen met de conclusie van Van der Steege et al. (2020), zij

concluderen dat de privésfeer belemmerend kan zijn voor de ouderbetrokkenheid wat niet overeenkomt met de resultaten.

VVE Thuis is ontwikkeld voor ouders om taal bij het kind te stimuleren in de thuissituatie. Het gaat hierbij niet alleen om het lezen van boeken, maar om betekenisvolle interacties aan te gaan met het kind (Teepe, 2018). Ouders zijn zich hier minder van bewust. Zij doen meer met de kinderen thuis dan dat zij denken te doen. Voornamelijk werkende respondenten geven aan weinig tijd te ervaren om bezig te zijn met VVE Thuis, maar de informatie die zij geven, laat zien dat zij wel betekenisvolle interacties met het kind hebben. Dit ontstaat niet alleen door te werken met de boeken van VVE Thuis, maar ook door gesprekken te voeren en spelletjes te spelen met het kind. Bewustwording lijkt hierbij van belang.

4.3 Sterke en zwakke kanten van het onderzoek en toekomstig onderzoek

De bereidheid onder ouders om deel te nemen aan het onderzoek was laag. De reden hierachter is niet achterhaald. Ondanks de inclusiecriteria, om alleen ouders deel te laten nemen die zich na een of twee bijeenkomsten hebben teruggetrokken, geven alle ouders aan regelmatig deel te nemen aan de bijeenkomsten. Enkele bijeenkomsten zijn de ouders afwezig geweest wegens het niet kunnen vinden van een oppas, ziekte of het hebben van een andere afspraak, school of werk. Het is mogelijk dat hierdoor relevante informatie van 'teruggetrokken ouders' niet aan het licht is gekomen. Aan de exclusiecriteria is voldaan. Er is echter niet specifiek gevraagd naar een mix van ouders met en zonder migratieachtergrond. De uitkomsten zijn gebaseerd op toeval, waardoor er een mix is ontstaan van vier ouders met en zes ouders zonder migratieachtergrond. In Enschede hebben drie grote kinderopvangorganisaties meegewerkt aan het onderzoek. Deze drie organisaties zijn in verschillende wijken gevestigd en werken voor ouders met verschillende achtergronden. Tevens zit er geen verschil in interview afname, de vragen zijn op eenduidige wijze door dezelfde interviewer zijn gesteld.

In de gemeente Enschede is het programma van VVE Thuis op enkele punten aangepast. Het is goed om te onderzoeken hoe de betrokkenheid van ouders in andere gemeenten, waar VVE Thuis wordt aangeboden, is en hoe die ouders het programma ervaren: ervaren zij dezelfde belemmerende en bevorderende factoren als de ouders in de gemeente Enschede? Tijdens het onderzoek is een handreiking (Gemeente Enschede, 2023) ontworpen om herhaling in het VVE Thuis-programma te voorkomen. Ook geeft het richtlijnen voor pedagogisch medewerkers om samen met ouders dieper in te gaan op de materie van het programma. De handreiking is niet in aan bod gekomen tijdens dit onderzoek. Het kan van waarde zijn om dit in toekomstig onderzoek mee te nemen. In het toekomstig onderzoek kan tevens onderzocht worden of de aanpassingen, die gedaan zijn vanuit de

oplossingsrichtingen en met gerichte acties, die beschreven staan in het volgende hoofdstuk, de ouderbetrokkenheid bij VVE Thuis hebben verbeterd.

5. Implicatie voor de praktijk

In dit hoofdstuk zijn, op basis van de conclusie en discussie, oplossingsrichtingen beschreven die van toepassing zijn voor de gemeente Enschede en breder inzetbaar zijn voor organisaties die werken met het VVE Thuis-programma.

Om de betrokkenheid van ouders te verhogen, is het van belang dat de pedagogisch medewerkers de samenwerking met ouders aangaan. Dit is een essentiële voorwaarde voor ouderbetrokkenheid. Om de ouderbetrokkenheid te verhogen, kunnen kinderopvangorganisaties beleid schrijven over de vormgeving ervan, op basis van de six types of involvement van Epstein (1992). Deze zes typen zijn:

- Parenting: helpen bij de kennis en ontwikkeling van het kind. *De pedagogisch medewerkers en de ouders zorgen samen voor het kind. Het elkaar ondersteunen in de ontwikkeling, tips en adviezen geven over het kind zorgen ervoor dat zij elkaar beter begrijpen en openstaan voor elkaar;*
- Communication: effectief communiceren over opvangactiviteiten, ontwikkeling en thuisomgeving. *Het gaat niet alleen om effectief communiceren rondom de ontwikkeling van het kind, maar ook over de thuissituatie, hoe gewerkt wordt op de opvang en activiteiten die binnen de opvang georganiseerd worden;*
- Volunteering: deelnemen of organiseren van activiteiten op initiatief van school, opvang of omgeving. *De ouders krijgen de gelegenheid om betrokken te zijn bij activiteiten van de opvang, hiermee wordt de ouderbetrokkenheid vergroot. Dit kan zowel actief, bijvoorbeeld activiteiten samen met de ouders doen, of passief, zoals het verzamelen van materialen voor knutselactiviteiten. Het betrekken van ouders bij activiteiten op de kinderopvang wordt gemist bij merendeel van de ouders;*
- Learning at home: thuisbetrokkenheid. *Met VVE Thuis krijgen ouders tools en tips mee naar huis om de kinderen thuis te stimuleren in de taalontwikkeling. Met de boeken wordt op een makkelijke manier uitgelegd wat voor een soort activiteiten ouders met het kind kunnen doen en hoe ze dit kunnen aanpakken;*
- Decision making: deelnemen aan besluitvorming op school of opvang;
- Collaborating with the community: samenwerking binnen de gemeenschap.

Door de zes typen uit te werken, is gewaarborgd dat alle vormen van samenwerking in worden gezet. Met de uitwerking van de zes typen wordt voor zowel de pedagogisch medewerker als de ouder duidelijk wat van hen verwacht wordt. Dit kan ervoor zorgen dat ouders openstaan voor een

gedragsverandering en dat ze betrokken zijn bij de opvang en effectiever betrokken zijn bij de ontwikkeling van hun kind. Deze uitwerking is landelijk inzetbaar. Het advies aan de gemeente Enschede is om dit in de kinderopvangorganisaties in te zetten voor VVE Thuis. Voor VVE Thuis zijn de eerste vier typen geschikt. De andere twee typen vallen buiten VVE Thuis. Scholen kunnen tevens gebruikmaken van de zes typen van betrokkenheid.

Naast een beleidsmatige wijziging is het van belang dat informatie goed overgebracht wordt aan ouders, zodat ze betrokken worden en blijven. Het is voor de pedagogisch medewerkers van belang stil te staan bij wat taal inhoudt en hoe deze ingezet kan worden. Uit de resultaten is naar voren gekomen dat de respondenten bij een boek lezen aan taal denken. Taal is niet alleen het lezen, maar komt tevens terug in de interacties tussen ouder en kind. Niet iedere ouder weet wat er met taal bedoeld wordt. Het is goed om minstens een ouderbijeenkomst informatie te organiseren over wat taal inhoudt en ouders zich hier bewust van te maken. Daarnaast is het inschakelen van expertise een geschikte manier om de aandacht en interesse van ouders te prikkelen. De expertise kan gaan over het thema, maar ook over een ander relevant onderwerp voor ouders. De overdracht van informatie, de bewustwording van ouders en het inschakelen van expertise zijn kleine aanpassing van de inhoud van de ouderbijeenkomsten, zoals het programma VVE Thuis heeft beschreven. De aanpassing is van belang om ouders bewuster om te laten gaan met taal en om de betrokkenheid te vergroten.

In het VVE Thuis-programma zitten twee individuele momenten, waarbij de pedagogisch medewerkers de ouders persoonlijk ondersteunen in het aanbieden van taal thuis. In de gemeente Enschede is dit sinds 2022 opgeschaald naar drie momenten voor ouders bij wie dat noodzakelijk is. De resultaten laten zien dat niet altijd helder is wat VVE Thuis inhoudt. Het wordt verward met VVE. Het is van belang om ouders vanaf het eerste moment mee te nemen in het proces door een individueel moment voorafgaand aan de start van het VVE Thuis-traject te plannen. Tijdens dat moment kan besproken worden wat het programma inhoudt, wat de verwachtingen zijn en hoe de thuissituatie van de ouders eruitziet. Hierdoor kan efficiëntere ondersteuning geboden worden door de pedagogisch medewerker. De afgenomen interviews verschaffen veel informatie die van belang kan zijn voor de pedagogisch medewerkers en de samenwerking onderling. Een vragenlijst kan de pedagogisch medewerker ondersteunen in naar welke informatie gevraagd moet worden. De vestigingsmanagers, pedagogisch coaches of intern begeleiders kunnen ondersteunen bij het afnemen van de vragenlijst. Zij kunnen doorvragen op antwoorden van ouders, maar ook de pedagogisch medewerker ondersteunen hoe deze om moet gaan met bepaalde situaties. Een voorbeeld hiervan is een situatie waarin een ouder aangeeft niet mee te willen doen. Voor de gemeente Enschede betekent dit dat alle ouders een derde individueel moment hebben. Er wordt geadviseerd om landelijk de twee momenten te verhogen naar

drie momenten. Door het inzetten van een individueel moment wordt gewaarborgd dat pedagogisch medewerkers en de ouders tijd tot hun beschikking hebben om samen het gesprek aan te gaan. Daarnaast behouden de ouders de persoonlijke ondersteuning die van belang kan zijn tijdens het programma.

De handreiking (Gemeente Enschede, 2023) die in juni 2023 is uitgebracht in de gemeente Enschede geeft aanpassingen voor het programma weer, die waardevol kunnen zijn. Uit het onderzoek blijkt dat herhaling op kan treden, wanneer het programma twee jaar aangeboden wordt. In de handreiking staan tips over hoe het programma aangepast kan worden, zodat herhaling zich niet voor hoeft te doen. Daarbij kunnen ouders efficiënter ondersteund worden in hun proces door de pedagogisch medewerker. Door tijdens de bijeenkomsten groepen te maken en ouders te verdelen in eerste- en tweedejaars VVE Thuis-ouders of door een mix van ouders te maken, waarin goed gekeken wordt waar de ouders staan in hun inhoudelijke taalproces. Daarnaast staat in de handreiking beschreven hoe de ouders die de Nederlandse taal niet machtig zijn, ondersteund kunnen worden. Dit kan bijvoorbeeld door ouders aan elkaar te koppelen of in een kleinere groep de bijeenkomsten te organiseren, zodat deze ouders weten wat er van ze verwacht wordt. De onderlinge contacten worden onder de respondenten als prettig ervaren, waardoor het waardevol kan zijn om hierop in te spelen. De handreiking is een goede aanvulling, wanneer gebruikgemaakt wordt van een tweejarig VVE Thuis programma maar is ook bruikbaar waar VVE Thuis een jaar aangeboden wordt.

Het is wenselijk dat het VVE Thuis-programma de werkboeken in diverse talen gaat aanbieden. Dit was voorheen het geval, maar deze werkboeken zijn komen te vervallen, waardoor ze alleen nog in het Nederlands beschikbaar zijn. De reden hierachter is onbekend. Daarbij zijn de leesboeken niet structureel verkrijgbaar in verschillende talen. De boeken zijn niet passend voor ouders wanneer het structureel in andere talen aangeboden krijgt, zij kunnen niet goed lezen of begrijpen wat er in de boeken staan. Het is goed als de ontwikkelaars van VVE Thuis deze aanpassing doorvoeren en de talen opnieuw toevoegen. De gemeente Enschede kan deze aanvraag neerleggen bij de VVE Thuis-ontwikkelaars.

Literatuurlijst

- Bakker, J.T.A., Denessen, E.J.P.G., Dennissen, M.H.J., & Oolbekkink-Marchand, H.W. (2013). *Leraren en ouderbetrokkenheid: Een reviewstudie naar de effectiviteit van ouderbetrokkenheid en de rol die leraren daarbij kunnen vervullen*. Geraadpleegd op 19-12-2022, van <https://repository.ubn.ru.nl/bitstream/handle/2066/121840/121840-OA.pdf>
- Balm, M. (2022, 23 februari). *Gedragmodel Balm als gesprekstoel*. Balm academie. Geraadpleegd op 19-12-2022, van <https://balmacademie.nl/gedragmodel-balm-als-gesprekstoel/>
- Belangenvereniging van ouders in de kinderopvang (z.d.). *VVE: voor- en vroegschoolse educatie*. Geraadpleegd op 9-10-2022, van <https://www.boink.info/opvang-kiezen/vve>
- Belangenvereniging van ouders in de kinderopvang (2020, 17 juli). *Urenuitbreiding uren voorschoolse educatie (VE) per 1 augustus 2020*. Geraadpleegd op 18-11-2022, van <https://www.boink.info/nieuws/urenuitbreiding-ve-1-aug-2020>
- Bryman, A. (2016). *Social Research Methods (5th ed.)*. London: Oxford University Press.
- Buitenhok, E. (2022). *Monitor bereik voorschoolse voorzieningen in NL 2021*. SZW/VNG. Geraadpleegd op 3-2-2023, van <https://open.overheid.nl/documenten/ronl-a074337e6078d6d71698642fc00cabbbf09db12c/pdf>
- Centraal Bureau voor de Statistiek (z.d.). *Monitor Laaggeletterdheid*. Centraal Bureau voor de statistiek. Geraadpleegd op 25-3-2023, van <https://www.cbs.nl/nl-nl/deelnemers-enquetes/bedrijven/overzicht-bedrijven/monitor-laaggeletterdheid#:~:text=De%20ministeries%20van%20OCW%20en,verzamenen%20van%20de%20set%20gegevens>.
- Driessen, G. (2012). *Variatie in voor-en vroegschoolse educatie Een onderzoek naar de uiteenlopende wijzen waarop in gemeenten vorm wordt gegeven aan VVE*. Nijmegen: ITS. Geraadpleegd op 9-11-2022, van <https://hdl.handle.net/2066/212171>
- Epstein, J.L. (1992). *School and family partnership*. Report number 6. Geraadpleegd op 15-3-2023, van <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED343715.pdf>
- Fukkink, R., Jilink, L., & Osstendam, R. (2017). *A meta-analysis of the impact of early childhood interventions on the development of children in the Netherlands: an inconvenient truth?*. European Early Childhood Education Research Journal, 25(5), 656-666. Geraadpleegd op 9-11-2022, van

- https://pure.uva.nl/ws/files/63343774/A_meta_analysis_of_the_impact_of_early_childhood_interventions_on_the_development_of_children_in_the_Netherlands_an_inconvenient_truth.pdf
- Gemeente Enschede (2023). *Handreiking VVE Thuis in Enschede*. [Reader]
- Heijs, L., (z.d.). *Wat is ouderbetrokkenheid?*. Nederlands Jeugdinstituut. Geraadpleegd op 18-24-202, van <https://www.nji.nl/voor-en-vroegschoolse-educatie-vve/wat-ouderbetrokkenheid>
- Ince, D. (2022, 28 april). *Cijfers over voor- en vroegschoolse educatie*. Nederlands Jeugdinstituut. Geraadpleegd 24-10-2022, van <https://www.nji.nl/cijfers/voor-en-vroegschoolse-educatie-vve>
- Jansen, W.S., & Jansen, G.J. (2020). *Lezen en beoordelen, van onderzoekspublicaties*. ThiemeMeulenhoff.
- Kalthoff, H. (2018). *Opgroeien en opvoeden in armoede*. Geraadpleegd op 20-2-2023, van <https://www.nji.nl/system/files/2021-04/Opgroeien-en-opvoeden-in-armoede.pdf>
- Kalthoff, H. (2021). *Handleiding VVE Thuis, peuters 3-4- jarigen*. Bereslim.
- Kalthoff, H., (2022, 17 maart). *Interventie VVE Thuis*. Nederlands Jeugdinstituut. Geraadpleegd op 23-9-2022, van <https://www.nji.nl/sites/default/files/2022-06/Uitgebreide%20omschrijving%20VVE%20Thuis.pdf>
- La Rie, S. (2018). *Effects of family literacy Programs; the role of implementation quality*. Erasmus University Rotterdam. Geraadpleegd op 14-10-2022, van <https://repub.eur.nl/pub/112160/>
- Melhuish, E., Ereky-Stevens, K., Petrogiannis, K., Ariescu, A., Penderi, E., Rentzou, K., Tawell, A., Slot, P., Broekhuizen, M., & Leseman, P. (2015). *A review of research on the effects of Early Childhood Education and Care (ECEC) upon child development*. Geraadpleegd op 9-11-2022, van http://ecec-care.org/fileadmin/careproject/Publications/reports/new_version_CARE_WP4_D4_1_Review_on_the_effects_of_ECEC.pdf
- Menheere, A., & Hooge, E. (2010). *Ouderbetrokkenheid in het onderwijs: een literatuurstudie naar de betekenis van ouderbetrokkenheid voor de schoolse ontwikkeling van kinderen*. (Kenniscentrumreeks; No. 5). Hogeschool van Amsterdam, Kenniscentrum Onderwijs en Opvoeding. Geraadpleegd op 21-2-2023, van <https://www.hva.nl/binaries/content/assets/subsites/kc-oo/publicaties/nr.-05-ouderbetrokkenheid-in-het-onderwijs-def.pdf>

- Nederlandse Jeugdinstituut (z.d.). *Wat is voor- en vroegschoolse educatie?*. Geraadpleegd op 14-10-2022, van <https://www.nji.nl/voor-en-vroegschoolse-educatie-vve/wat-voor-en-vroegschoolse-educatie>
- Praktikon, (z.d.). *Vragenlijst Gezin en Opvoeden*. Praktikon. Geraadpleegd op 23-3-2023, van https://www.praktikon.nl/_uploaded/vragenlijsten-vgo/vg_o_0-18_nl.pdf
- Steensel, R., Meeuwisse, M., & Severiens, S. (2014). *Ouderbetrokkenheid in de voor- en vroegschoolse educatie: omgang met diverse oudergroepen en bevordering van duurzaamheid*. Geraadpleegd op 12-12-2022, van <https://www.nro.nl/sites/nro/files/media-files/eindverslag%20ouderbetrokkenheid%20in%20de%20voor-%20en%20vroegschoolse%20educatie.pdf>
- Taylor, C., Cloney, D., Adams, R., Ishimine, K., Thorpe, K., & Nguyen, T. K. C. (2016). Assessing the effectiveness of Australian early childhood education and care experiences: study protocol. *BMC Public Health*, 16, 352. <https://doi.org/10.1186/s12889-016-2985-1>
- Teepe, R.C. (2018). *Enhancing preschoolers' vocabulary through family literacy programs*. [Google Scholar] <https://repository.ubn.ru.nl/bitstream/handle/2066/191304/191304.pdf>
- Van der Steege, M., de Veld, D. & Zoon, M. (2020). *Richtlijnen gezinnen met meervoudige en complexe problemen voor jeugdhulp en jeugdbescherming*. Geraadpleegd op 18-2-2023, van https://richtlijnenjeugdhulp.nl/wp-content/uploads/2020/06/Richtlijn-Gezinnen-met-meervoudige-en-complexe-problemen_V4-2020-22-DEF.pdf
- Van Kampen, A., Klopogge, J., Rutten, S., & Schonewille B. (2014). *Samen Resultaatafspraken Vroegschoolse Educatie maken*. Geraadpleegd op 9-10-2022, van [file:///C:/Users/tkapp/Dropbox/pc/Downloads/notitie-resultaatafspraken-nieuw-model-0414%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/tkapp/Dropbox/pc/Downloads/notitie-resultaatafspraken-nieuw-model-0414%20(1).pdf)
- Wessels, E.-J. (z.d.). *Geletterdheid*. Nederlands Centrum voor Jeugdgezondheid. Geraadpleegd op 7-12-2022, van <https://www.ncj.nl/onderwerp/geletterdheid/>

Bijlagen

Bijlage A Randvoorwaarden van VVE Thuis

Om VVE Thuis goed neer te kunnen zetten zijn er randvoorwaarden beschreven. Deze zijn als volgt;

1. De ouderbijeenkomsten vinden plaats op de opvang of school.
2. Bijeenkomst wordt gehouden door een pedagogisch (beleids-) medewerker of leerkracht.
3. VVE Thuis is onderdeel van je ouderbeleid.
4. Er is draagvlak in het team.
5. Het wordt tijdens teamvergaderingen besproken.
6. Het is zichtbaar op de locatie.
7. Er zijn afspraken over de inzet van de beroepskrachten en hun begeleiding.
8. Trainingen en begeleiding van de uitvoerders van de ouderbijeenkomsten is geregeld.
9. Er is een ruimte beschikbaar die geschikt is voor deze bijeenkomsten.
10. Bij de werving wordt gebruik gemaakt van schriftelijke informatie en materialen van VVE Thuis.
11. Bij het informeren, werven en (blijven) motiveren van ouders is sprake van persoonlijk contact.
12. Er is communicatie met ouders (geweest) over 'wederzijdse verwachtingen' rond VVE Thuis en over privacy (AVG).
13. Er zijn afspraken met ouders over het bijwonen van de ouderbijeenkomsten en het doen van de activiteiten van VVE Thuis.
14. Er is een jaarplanning voor de ouderbijeenkomsten van VVE Thuis.
15. Pedagogisch medewerkers/leerkrachten voeren minimaal het eerste deel van de ouderbijeenkomsten uit. Het tweede deel kan door (ervaren) agogisch medewerkers van een externe organisatie (welzijnsorganisatie) worden uitgevoerd.
16. De overdracht wordt gedaan conform de richtlijnen van de ontwikkelaars. De ouderbijeenkomsten zijn voor laagopgeleide en/of anderstalige ouders. Er worden concrete werkvormen ingezet (voordoen, samendoen en rollenspel), er wordt gebruik gemaakt van beeldmateriaal en er wordt zo nodig vertaald.
17. Ouders krijgen alle benodigde materialen (inclusief account SLTO).
18. De opkomst en voortgang van de ouderbijeenkomsten wordt bijgehouden.
19. Ouders kunnen zo nodig extra begeleiding krijgen bij VVE Thuis. Dit is mogelijk als agogisch medewerkers of ouders met ervaring in VVE Thuis als 'maatjes' worden ingezet.

20. Er is inhoudelijk verbinding tussen opvang/school en VVE Thuis (dezelfde boekjes voorlezen, gebruik vertelplaten, gesprekje met kinderen over VVE Thuis etc.).
(Kalthoff, 2021)

Bijlage B Aanpassingen op VVE Thuis in de gemeente Enschede

De aanpassingen die zijn gedaan aan 'VVE Thuis' zijn in hoofdlijnen dat het programma;

- Sinds 2020 is deelname aan 'VVE Thuis' verplicht gesteld door de gemeente aan kinderen die gebruik maken van de opvang of naar school gaan met een VVE indicatie.
- Voor ouders is met kinderen in de leeftijd 2 tot 6 jaar. Zij starten gelijk wanneer een kind naar de opvang gaat en een VVE indicatie hebben. Hierdoor hebben zij 2 jaar VVE Thuis in de voorschool in plaats van 1 jaar. Zij wonen 10 tot 12 ouderbijeenkomsten bij in de 2 jaar. De gemeente is van mening dat door het verruimen van de leeftijd er meer mogelijkheden ontstaan voor verdieping van het programma en het kind en zijn/haar ouders beter ondersteunt in het aanbod van taal thuis.
- Voor alle ouders van een kind met een VVE indicatie is. Er wordt geen onderscheid gemaakt in het opleidingsniveau van de ouder.

Bijlage C Brief ouders

Betreft; Onderzoek ouderbetrokkenheid bij VVE Thuis.

Beste ouders/verzorgers,

Ik ben Tanja Hielkema, een student aan Hogeschool Saxion in Enschede en werkzaam voor KOSMO. Ik zit in mijn laatste jaar waar ik onderzoek ga doen. Dit om te kijken hoe we, in Enschede, bij VVE Thuis de ouderbetrokkenheid kunnen vergroten bij ouders waarvan het kind een 'extra spelen en leren' (VVE) indicatie heeft gekregen. Dit onderzoek ik in opdracht van de gemeente Enschede.

VVE Thuis is belangrijk voor de ontwikkeling van kinderen, omdat de kinderen meer thuis zijn dan in de opvang. Samen met de opvang van uw kind kunnen we ervoor zorgen dat de taalontwikkeling meer wordt gestimuleerd. Om u, als ouder of verzorger, te ondersteunen hoe dit te doen wordt het VVE Thuis programma aangeboden.

VVE Thuis is niet altijd haalbaar voor iedere ouder/verzorger. Dit kan komen doordat ouders niet goed weten wat ze kunnen doen, het moeilijk vinden of er weinig tijd voor hebben. Voor iedereen kan er wat anders zijn waardoor VVE Thuis niet haalbaar is.

Om erachter te komen waarom het niet haalbaar is wil ik u graag interviewen. Ik hoor graag van u wat uw redenen zijn hiervoor. Als u het goed vindt dat ik u interview kom ik graag bij u thuis of bij de opvang van uw kind, wat u zelf prettiger vindt. Het interview duurt ongeveer een uur waarin ik u vragen stel over uw kind, VVE Thuis en uw thuissituatie. Het interview is anoniem, er wordt niets opgeschreven over uzelf of uw kind.

Wilt u meedoen aan dit onderzoek en mag ik u interviewen? Dan vraag ik u dit door te geven bij de pedagogisch medewerker van uw kind. Ik zal u dan bellen om eventuele vragen te beantwoorden, een datum af te spreken en een locatie. Ik vraag u dit te doen voor 21 februari, zodat ik voor de voorjaarsvakantie met u een afspraak heb kunnen maken.

Ik wil u bedanken voor het lezen van deze brief en hoop u snel te mogen zien.

Met vriendelijke groet,

Tanja Hielkema

Betreft; Onderzoek ouderbetrokkenheid vergroten binnen VVE Thuis.

Beste kinderopvangcollega's,

Ik ben Tanja Hielkema en ben werkzaam als intern begeleider 0–4 voor KOSMO. Naast mijn werk volg ik een opleiding "Master Health Care and Social Work" aan Hogeschool Saxion. Ik zit momenteel in mijn laatste jaar waarin ik, als afstudeerproject, een onderzoek ga doen. Dit in opdracht van de gemeente Enschede binnen de kinderopvangorganisaties Partou, Humankind en KOSMO.

Voor mijn onderzoek heb ik gekozen voor het onderwerp '*ouderbetrokkenheid vergroten binnen VVE Thuis*'. Wij weten hoe belangrijk het is dat kinderen, met een taalachterstand, goede ondersteuning nodig hebben voor hun toekomst. Dit is vanuit ons maar ook vanuit de ouders belangrijk. Naast dat het kind een VVE programma volgt tijdens de opvang wordt er, vanuit de gemeente, ook VVE Thuis aangeboden om het voor ouders zo makkelijk mogelijk te maken het kind thuis te stimuleren in taal. Ondanks dat wij VVE Thuis aanbieden, zijn niet alle ouders even betrokken. Dit is terug te zien in de cijfers van ouders die behoren mee te doen en daadwerkelijk meedoen. Ik wil graag onderzoeken wat belemmerende en bevorderende factoren zijn voor de betrokkenheid bij VVE Thuis, volgens ouders.

Om hier antwoord op te krijgen **heb ik jullie hulp hard nodig!** Jullie kennen de ouders goed en ik zou graag met ouders in contact willen komen die mee willen helpen aan dit onderzoek. Ik wil jullie vragen om ouders te benaderen die vallen onder de volgende punten (alle 3 zijn van belang);

- Een ouder die na de 1^e of 2^e bijeenkomst is afgehaakt. (niet meer op komt dagen, een andere afspraak heeft waardoor hij/zij niet kan komen, geen oppas heeft, enzovoort)
- Waarvan het kind van nu tot aan juni 2023 nog op de opvang zit.
- Nederlands of Engelssprekend is of goed genoeg om een interview mee te houden.

Mochten er ouders op jullie locatie aanwezig zijn die hieronder vallen dan zal ik het fijn vinden als jullie het gesprek willen aan gaan met hen. In het gesprek leg je uit dat ik onderzoek wil gaan doen en dat ik ouders zoek die mee willen werken. Ik zal een interview met ze afnemen die gaat over hun kind, VVE Thuis en thuissituatie. Dit interview is anoniem, gegevens van ouders worden niet geregistreerd. Het interview wordt opgenomen om er een analyse van te kunnen maken. De ouders wil ik graag interviewen thuis of bij jullie op de locatie, waarbij de ouder zich prettiger voelt.

Ik heb een brief voor de ouders toegevoegd die meegegeven kan worden zodat ze het rustig kunnen na lezen. Wanneer een ouder wil deelnemen dan ontvang ik van jullie graag een telefoonnummer zodat ik

contact met de ouder op kan nemen om een afspraak te plannen en eventueel vragen kan beantwoorden. *Dit hoor ik graag voor donderdag 23 februari van jullie.*

Mochten er vragen zijn dan ben ik te bereiken op 06-19982868 of via 519238@student.saxion.nl

Ik hoop van jullie te horen.

Met vriendelijke groet,

Tanja Hielkema-Kapper

Bijlage E Onderbouwing van de constructen

De vragenlijst is tot stand gekomen door middel van verschillende constructen. Deze constructen zijn psychosociaal, hulpverlening, financieel, kennis over VVE Thuis, ouderbetrokkenheid en motivatie voor VVE Thuis en ouderbetrokkenheid.

Van der Steege et al. (2020) beschrijven wat belemmerende factoren kunnen zijn voor ouders om het kind te kunnen ondersteunen. Hierdoor is ondersteuning niet of nauwelijks mogelijk. Vanuit psychosociale aard kan depressie, alleen ouderschap en angsten een rol spelen. Daarbij kunnen sociaaleconomische problemen meespelen, bijvoorbeeld wanneer er financiële problemen zijn of een beperkt netwerk. Vanuit het laatstgenoemde komt onder andere hulpverlening als construct naar voren. Naast hulp vragen aan familie en vrienden, kan het tevens lastig kan zijn om professionele hulp te vragen. Ouders voelen schaamte dat ze moeten vragen om hulp of hebben geen duidelijke hulpvraag. Het is mogelijk dat het vertrouwen in de hulpverlening niet aanwezig is omdat ze vrezen dat de kinderen uit huis worden geplaatst. Zoals eerder genoemd kunnen financiële problemen een rol spelen als belemmerende factor. Kalthoff (2018) schrijft hierover dat dit stress kan veroorzaken maar ook dat er niet voorzien kan worden in de basisbehoeften van een kind. Het is van belang te achterhalen in hoeverre bovenstaande punten belemmerend kunnen werken voor de ouder om betrokken te zijn bij hun kind. Om tot vragen te komen is gebruik gemaakt van bestaande vragenlijsten; gezinsfunctioneren, opvoedingsbelasting en ouderlijk gedrag (Praktikon, z.d.). Dit is gedaan om de kwaliteit van de vragen te waarborgen. In de vragenlijsten staan uitspraken waarvan de onderzoeker deze heeft gebundeld tot openvragen die overkoepelend zijn ten opzichte van de uitspraken.

De constructen kennis over VVE Thuis, ouderbetrokkenheid en motivatie komen voort uit de onderzoeksvraag en het programma waarover het onderzoek gaat. De construct kennis over VVE Thuis gaat in op het programma en wat de ouders hierover weten. Vanuit de construct ouderbetrokkenheid is het van belang te onderzoeken hoe betrokken ouders op het moment zijn en wat zij nodig hebben om meer betrokken te raken. Als laatste maar tevens belangrijk is de motivatie van ouders. Wanneer ouders gemotiveerd zijn om mee te doen aan VVE Thuis of andere activiteiten binnen de kinderopvang zal de betrokkenheid toenemen. Naast motivatie is het van belang te weten waarom ouderbetrokkenheid en VVE Thuis belangrijk zijn zodat een ouder open kan staan voor verandering (Balm, 2021). Heldere uitleg en verwachtingen uitspreken kan hieraan bijdragen. Daarnaast is het van belang te weten te komen wat een ouder weet over VVE Thuis en wat de ouders thuis al doen aan taal. De betrokkenheid van ouders toetsen is belangrijk om te weten te komen of hier aanpassingen aan gedaan kunnen worden en door wie dat geïntroduceerd moet worden.

Bijlage F Interviewvragen

In de bijlage is uitgewerkt hoe het interview per ouder wordt uitgevoerd. De inleiding van het interview als de vragen staan hierin beschreven.

Eerst wordt ingegaan op het onderzoek en wat respondenten kunnen verwachten, zo wordt overzicht gehouden en alles benoemd;

Welkom,

Bedankt dat je er bent. Hoe gaat het met je? (kort in gaan op het antwoord dat gegeven wordt)

Ik zal mezelf even voorstellen.....

Ik zal eerst vertellen waar mijn onderzoek over gaat en wat je kunt verwachten. Daarna zal ik een voice-recorder aanzetten om het interview op te nemen zodat ik aan het eind alles nog eens goed kan terugluisteren en uitwerken. Hierin worden namen die gebruikt worden niet genoemd. Het is dus anoniem en niemand kan later zien u het was die bepaalde dingen heeft gezegd.

Heeft u de informatiebrief ontvangen van de leidsters? De brief ging over..... (heel kort noemen) Heeft u hier nog vragen over? Ik zal nog even kort uitleggen waar het onderzoek voor is. Ik doe dit onderzoek omdat we binnen de gemeente willen kijken hoe we ouders beter kunnen helpen met VVE Thuis. Ken je VVE Thuis? VVE Thuis is een programma voor ouders om thuis met de kinderen activiteiten te gaan doen om nog meer taal aan te bieden. Het thema dat ouders meekrijgen is een thema waar ze in de opvang ook mee aan het werk zijn. U krijgt dit aangeboden omdat uw kind/kinderen naar de opvang gaan met een VVE indicatie. We hebben gemerkt dat VVE Thuis niet altijd goed werkt voor ouders en we willen er graag achter komen waarom dat kan zijn.

Ik ga je zo een paar vragen stellen, die gaan over hoe het thuis gaat, over je kind en over VVE Thuis. Zoals ik net al zei is het anoniem, dat betekent dat je naam nergens terugkomt. Alleen ik weet wat je hebt verteld. Ik gebruik het interview om onderwerpen eruit te halen die belangrijk zijn om te kijken hoe we ouders kunnen helpen met VVE Thuis. U krijgt van mij zo een formulier, dat je kunt tekenen. Dat houdt in dat je het goed vindt dat ik je interview en dat ik dit mag gebruiken in mijn onderzoek. Het geeft aan dat voor jou duidelijk is wat er met de gegevens gebeurt en ook wat je kunt doen als je niet meer mee wilt doen aan het onderzoek (ik geef het formulier en loop dit stap voor stap even langs). Heb je hier nog vragen over? Dan gaan we beginnen als je dat goed vindt?

Op dit moment zal het daadwerkelijke interview starten. De vragen zijn onderverdeeld in de volgende onderwerpen; psychosociaal, hulpverlening, financieel, kennis over VVE Thuis, ouderbetrokkenheid en motivatie. Hiermee wordt structuur aangebracht in het interview zodat de afnemer weet of alle

onderwerpen zijn besproken. Na het starten van de voice-recorder stel ik de vraag; *“Kun je mij iets vertellen over wie er in huis wonen?”*.

De volgende vragen zullen gesteld worden aan de ouders:

- Hoe verloopt een normale dag voor je?
- Maak je je wel eens druk? Zo ja, waarover?
- Wat maakt je gelukkig?
- Heb je familie en of vrienden in de buurt?
- Hoe is het contact met de opvang? Kun je terecht met vragen bij de leidsters?
- Als je hulp nodig hebt, weet je deze te krijgen? En van wie krijg je hulp?
- Wie in het gezin werkt?
- Hoe gaat het financieel met jullie? *
- Maak je je wel eens druk om geld? *
- Hoe is de informatie over de inhoud van VVE Thuis overgebracht?
- Was het helder wat er van je werd verwacht?
- Wat vind je van VVE Thuis? Heb je tips om VVE Thuis te verbeteren? Bedankt voor deze tip. Heb je nog andere tips?
- Wanneer je niet naar een bijeenkomst gaat, waarom is dat? En wat is nodig om wel te gaan (hier ingaan op ouder factoren, gezinsfactoren en VVE thuis factoren, hierop doorvragen)
- Hoe belangrijk is het, voor je, dat je kind de taal leert op de opvang?
- Wat doe je nu al? Zou je meer of minder willen doen bij deze ondersteuning? (koppeling maken met eerder gegeven antwoord over hulp)
- Doe je wel eens mee aan de activiteiten die de opvang organiseert? Bijvoorbeeld tijdens een voorleesochtend of een uitstapje?
- Waarom doe je mee aan VVE Thuis?
- Heb je de tijd om activiteiten met je kind te doen? (eventueel koppeling maken met eerder gegeven antwoord op hoe de dag verloopt)

*Deze vragen worden gesteld wanneer hiervoor een opening gecreëerd is tijdens het gesprek. Anders worden deze overgeslagen om het interview zo prettig mogelijk te laten verlopen.

Wanneer alle vragen een antwoord bevatten wordt het interview afgesloten; *Heb je verder nog iets dat je graag wil vertellen?* (Reageren op het antwoord). *Dan heb ik alle informatie die ik nodig heb. Ik wil je heel hartelijk bedanken dat ik je mocht interviewen.* De voice-recorder wordt stopgezet en als bedankje krijgt de ouder een cadeaubon.

Toestemmingsformulier (informed consent).

Onderzoek: |Taal begint thuis| Een kwalitatief onderzoek naar het bevorderen van de ouderbetrokkenheid binnen het gezinsgerichte programma 'VVE Thuis' in de kinderopvang van de gemeente Enschede.

Verantwoordelijke onderzoeker; Tanja Hielkema

In te vullen door de deelnemer.

- Ik verklaar hierbij dat ik op een duidelijke manier, mondeling en/of schriftelijk, informatie heb ontvangen over het onderzoek. Ik heb voldoende tijd gehad hierover na te denken en vragen te stellen. De vragen zijn voldoende beantwoord.
- Ik weet dat de gegevens en resultaten van het onderzoek anoniem en vertrouwelijk bekend gemaakt zullen worden aan derden.
- Anonieme citaten kunnen letterlijk in het onderzoek worden beschreven.
- Ik geef toestemming voor het opnemen van het interview op audiomateriaal en begrijp dat het audiomateriaal alleen voor analyse zal worden gebruikt en gedurende 15 jaar bewaard zal worden. Dit om het de onderzoeksvraag te beantwoorden.
- Ik weet dat deelname aan dit onderzoek vrijwillig is en dat ik mijn toestemming op ieder moment kan intrekken. Daarvoor hoef ik geen reden voor op te geven. Dit kan bij de onderzoeker via email, 512983@student.saxion.nl.
- Ik geef (wel/ geen) toestemming om mij na dit onderzoek opnieuw te benaderen voor vervolgonderzoek aansluitend op deze studie.

Naam deelnemer:

Datum:

Handtekening deelnemer:

In te vullen door onderzoeker.

Ik heb een mondelinge en/of schriftelijke toelichting gegeven op het onderzoek. Ik zal overige vragen over het onderzoek zo duidelijk mogelijk beantwoorden. De deelnemer zal van een eventuele intrekking van toestemming van deelname aan dit onderzoek geen nadelige gevolgen ondervinden.

Naam onderzoeker:

Datum:

Handtekening onderzoeker:

Bijlage H Toestemming opdrachtgever

Goedemiddag Tanja,

Hierbij bevestig ik dat ik – samen met Leanne Jansen – opdrachtgever ben voor het onderzoek dat je uitvoert naar het vergroten van ouderbetrokkenheid binnen VVE Thuis. Sinds enige tijd maakt VVE Thuis een standaard onderdeel uit van het aanbod dat Enschedese (ouders van) peuters in de VVE krijgen. Wij faciliteren dat als gemeente, omdat daarmee ouders gestimuleerd en geïnformeerd worden om ook thuis de (taal)ontwikkeling van hun kind te bevorderen. We hebben er dan ook belang bij dat alle ouders actief meedoen aan VVE Thuis. Jouw onderzoek helpt om inzichtelijk te maken wat de bevorderende en belemmerende factoren voor ouders zijn om actief deel te nemen aan VVE Thuis. Dat levert hopelijk handvatten op waarmee de kinderopvangorganisaties de uitvoering van VVE Thuis nog effectiever kunnen maken. Ik wens je veel succes met de uitvoering van het onderzoek en kijk uit naar de resultaten.

Met vriendelijke groet,

Hans Koier

senior beleidsadviseur sociaal domein – onderwijs

m 06 – 13 36 43 74

e j.koier@enschede.nl

w www.enschede.nl

Postbus 20 7500 AA Enschede

